

Maksukyvyyttömyysdirektiivin vaikutukset suomalaisiin insolvenssimenettelyihin

Enni Rautiainen

Tekijä Enni Rautiainen	
Koulutusohjelma Finanssi- ja talousasiantuntijan koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Maksukyvyyttömyysdirektiivin vaikutukset suomalaisiin insolvenssimenettelyihin	Sivu- ja liitesivumäärä 60 + 4
<p>Euroopan Unionin uudeksi tavoitteeksi muodostui vuonna 2012 maksukyvyyttömyyslainsäädännön kehittäminen ja yhdenmukaistaminen. Tämän tavoitteen seurauksena syntyi vuonna 2014 komission suositus uudesta lähestymistavasta maksukyvyyttämyyteen, vuonna 2015 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maksukyvyyttömyydestä sekä vuonna 2019 maksukyvyyttömyysdirektiivi. Maksukyvyyttömyysdirektiivi käsittelee ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevia puitteita, veloista vapautumista sekä maksukyvyyttömyysmenettelyn tehostamiseksi tähtäviä toimia. Direktiivin on tarkoitus astua voimaan 17.7.2021 mennessä kaikissa jäsenvaltioissa. Suomessa direktiivin täytäntöönpanon valmistelut on aloitettu vuonna 2020. Direktiivin täytäntöönpanoon tullaan vielä hakemaan vuoden jatkoaikaa.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, miten Euroopan parlamentin ja neuvoston maksukyvyyttömyysdirektiivin ja sitä edeltäneen maksukyvyyttömyysdirektiiviehdotuksen odotetaan vaikuttavan suomalaisten yritysten maksukyvyyttömyysmenettelyihin. Erityisesti kiinnitetään huomiota yrityssaneeraukseen ja konkurssimenettelyihin suunnattuihin muutoksiin. Näiden lisäksi tutustutaan siihen, millaisia muutoksia odotetaan maksukyvyyttömyysmenettelyjen velkojille sekä yleisesti maksukyvyyttömyyslainsäädäntöön.</p> <p>Teoreettisessa viitekehyksessä tutustutaan ensin maksukyvyyttömyyslainsäädännön nykytilaan, erityisesti yrityssaneerauksen ja konkurssimenettelyn näkökulmasta. Seuraavaksi käsitellään millaiset käytänteet sekä menettelyjen edellytykset ja esteet ovat Suomessa käytössä ennen maksukyvyyttömyysdirektiivin voimaantuloa. Tämän jälkeen tarkastellaan maksukyvyyttömyysdirektiivin taustoja sekä sen pääpiirteistä sisältöä. Tutkimusosassa käytetään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää sekä sen pohjalta sisällönanalyysiä. Tutkimuksen aineistona toimivat maksukyvyyttömyysdirektiiviehdotuksesta annetut lausunnot. Kokonaisuudessaan aineistoon kuuluu 38 lausuntoa eri toimijoilta, joihin sisältyy alan asiantuntijoita, yhdistyksiä sekä viranomaisia.</p> <p>Lausuntojen perusteella maksukyvyyttömyysdirektiivi tulee vaikuttamaan yrityssaneeraukseen, konkurssimenettelyihin ja yksityishenkilöiden velkajärjestelyihin. Odotettujen muutosten laajuus kuitenkin vaihtelee yksityiskohtaisista laajempiin muutoksiin. Tietyiltä osin direktiivin säätely on hyvin joustamatonta ja yksiselitteistä. Jäsenvaltiolle jää kuitenkin paikoin mahdollisuus muokata maksukyvyyttömyysdirektiivistä omaan lainsäädäntöönsä sopeva. Maksukyvyyttömyysdirektiivin säädösten toteutustavalla tulee olemaan suuri vaikutus muutosten kokonaislaajuuteen.</p>	
Asiasanat Maksukyvyyttömyysdirektiivi, maksukyvyyttömyys, uudelleenjärjestely, veloista vapautuminen, yrityssaneeraus, konkurssi.	

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja rakenne	1
1.2	Keskeiset käsitteet	2
2	Insolvenssilainsäädäntö Suomessa.....	4
2.1	Ulosottokaari ja ulosottomenettely.....	4
2.2	Velkajärjestelylaki ja yksityishenkilöiden velkajärjestelyt	5
2.3	Yrityssaneerauslaki ja yritysten saneeraaminen.....	5
2.3.1	Yrityssaneeraus prosessina	6
2.3.2	Saneerausmenettelyn aloittamisen yhteydessä tehtäviä toimenpiteitä	9
2.3.3	Saneerausohjelman sisältö	10
2.3.4	Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet.....	11
2.4	Konkurssilaki ja konkurssin käytänteet	14
2.4.1	Konkurssimenettelyn aloittaminen	14
2.4.2	Pesäluettelon vahvistaminen ja liiketoimintakiello	17
3	Viimeaikaiset muutokset maksukyvttömyyslainsäädännössä.....	19
3.1	Keskeiset Euroopan tasolla tapahtuneet muutokset.....	19
3.2	Maksukyvttömyysdirektiivi	22
3.2.1	Ennaltaehkäisevät uudelleenjärjestelyt.....	23
3.2.2	Uudelleenjärjestelymenettelyt käytännön tasolla	24
3.2.3	Yrittäjän uusi mahdollisuus.....	26
3.2.4	Maksukyvttömyysmenettelyjen tehostamistoimet	27
3.3	Suomessa tapahtuneet muutokset	28
4	Tutkimuksen toteutus	31
4.1	Tutkimuksen tavoite	31
4.2	Tutkimuksessa käytetty aineisto	31
4.3	Tutkimusmenetelmä ja analysointitavat.....	33
5	Tutkimustulokset	36
5.1	Ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen vaikutukset	36
5.2	Veloista vapautumisen vaikutukset konkurssimenettelyyn	38
5.3	Muutokset maksukyvttömyysmenettelyjen velkojille	40
5.4	Muutokset Suomen lainsäädäntöön	42
6	Pohdinta.....	45
6.1	Tulokset	45
6.1.1	Tulokset ennaltaehkäisevistä uudelleenjärjestelyistä.....	45
6.1.2	Tulokset veloista vapautumisesta.....	46
6.1.3	Tulokset velkojille odotetuista muutoksista	47
6.1.4	Tulokset lainsäädännön muutoksista.....	49

6.2	Johtopäätökset.....	49
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	50
6.4	Jatkotutkimusehdotukset.....	53
6.5	Opinnäytetyöprosessi ja oman oppimisen arviointi.....	54
	Lähteet	56
	Liitteet.....	61
	Liite 1. Ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyn vaikutusten luokittelu.....	61
	Liite 2. Veloista vapautumisen vaikutusten luokittelu	62
	Liite 3. Luokittelu velkojille odotetuista muutoksista	63
	Liite 4. Lainsäädännön muutostarpeiden luokittelu	64

1 Johdanto

Euroopan Unionin uudeksi tavoitteeksi muodostui vuonna 2012 maksukyvyttömyyslainsäädännön kehittäminen sekä yhdenmukaistaminen. Kaiken taustalla oli vuosien 2009–2011 talouskriisi, jonka aikana keskimäärin 200 000 yritystä Euroopassa teki konkurssin. Lainsäädäntöä kehittämällä pyritäisiin tulevaisuudessa edistämään talouden elpymistä sekä investointien lisääntymistä. (Euroopan Komissio 2012, 2–3).

Maksukyvyttömyyslainsäädäntöä kehitettiin vuosien varrella ja tämän kehitystyön seurauksena vuonna 2014 syntyi komission suositus uudesta lähestymistavasta maksukyvyttömyyteen, vuonna 2015 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maksukyvyttömyydestä sekä vuonna 2019 maksukyvyttömyysdirektiivi. Maksukyvyttömyysdirektiivi käsittelee ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevia puitteita, veloista vapautumista sekä maksukyvyttömyysmenettelyn tehostamiseksi tähtääviä toimia. Direktiivin on tarkoitus astua voimaan 17.7.2021 mennessä kaikissa jäsenmaissa. Suomessa direktiivin täytäntöönpanon valmistelut on aloitettu vuonna 2020, mutta täytäntöönpano-aikaan tullaan vielä hakemaan vuoden jatkoaikaa.

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja rakenne

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, miten Euroopan parlamentin ja neuvoston maksukyvyttömyysdirektiivin ja sitä edeltäneen maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen odotetaan vaikuttavan suomalaisten yritysten maksukyvyttömyysmenettelyihin. Maksukyvyttömyysmenettelyjen kohdalla tarkastellaan erityisesti yrityssaneerausta ja konkurssimenettelyä. Näiden lisäksi tarkastellaan direktiivin mukanaan tuomia lainsäädännön muutostarpeita sekä direktiivin vaikutuksia velkojille.

Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään suomalaisten yritysten maksukyvyttömyysmenettelyjä. Tämän opinnäytetyön luvut 2–3 luovat opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen. Toinen luku käsittelee Suomen maksukyvyttömyyslainsäädännön nykytilaa. Erityisesti kiinnitetään huomiota yrityssaneerauksen ja konkurssimenettelyn tämän hetkisiin käytänteisiin sekä menettelyjen toteutumisen edellytyksiin ja esteisiin. Kolmannessa luvussa käsitellään tarkemmin maksukyvyttömyysdirektiivin taustoja sekä sen sisältöä pääpiirteittäin.

Teoreettisen viitekehyksen jälkeen on opinnäytetyön empiirinen osio. Empiirisen osan aloittaa neljäs luku, joka käsittelee tutkimuksen tavoitetta, tutkimusaineistoa sekä analysointimenetelmiä. Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää ja analysointikeinona käytetään sisällönanalyysia. Tutkimuksen aineistona toimivat

maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksesta annetut lausunnot. Kokonaisuudessaan aineistoon kuuluu 38 lausuntoa eri toimijoilta. Lausuntojenantajat ovat alan asiantuntijoita, yhdistyksiä sekä viranomaisia.

Viides luku käsittelee tutkimustuloksia. Opinnäytetyön viimeisessä luvussa esitellään johtopäätökset, arvioidaan tutkimuksen luettavuutta sekä pohditaan mahdollisia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Opinnäytetyö päättyy opinnäytetyön tekijän oman oppimisen arviointiin.

1.2 Keskeiset käsitteet

Maksukyvyttömyyslainsäädäntöön tutustuessaa on hyvä erottaa maksukyvyttömyyden ja uhkaavan maksukyvyttömyyden käsitteet. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan yrityksen saneerauksesta annettu lain (47/1993) 3 pykälän 3 momentin mukaan tilannetta, jossa velallinen on menettänyt maksukykynsä maksaa erääntyviä velkoja muuten kuin tilapäisesti. Konkurssilain (120/2004) 2 luvun 1 pykälän 2 momentti määrittää maksukyvyttömyyden samalla tavalla.

Uhkaava maksukyvyttömyys tarkoittaa vastaavasti yrityksen saneerauksesta annetun lain 3 pykälän 4 momentin mukaisesti tilannetta, jossa velallinen on vaarassa tulla maksukyvyttömäksi. Kun hallitus suunnitteli vuonna 1992 yrityssaneerauslakia, määritettiin esityksessä vielä tarkemmin, että uhkaavalla maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan velalliseen kohdistuvaa konkreettista maksukyvyttömyyden riskiä jollakin näköpiirissä olevalla aikavälillä. Tämä uhkaava maksukyvyttömyys realisoituu todelliseksi maksukyvyttömyydeksi, jollei saneeraustoimenpiteisiin ryhdytä. (Eduskunta 1992, 21).

Uhkaava maksukyvyttömyys on käytännössä ennuste tulevaisuudessa heikentyvästä maksukyvyystä. Uhkaavan maksukyvyttömyyden käsitteen sisällyttäminen maksukyvyttömyysmenettelyihin on tärkeää. Aikaisin aloitetulla saneerauksella on paremmat mahdollisuudet onnistua. Mitä pidemmälle saneerauksen aloittaminen lykkääntyy, sitä heikompi on onnistuneen saneerauksen todennäköisyys. Konkurssilaki ei tunne uhkaavan maksukyvyttömyyden käsitettä (Koulu & Lindfors 2016, 128).

Lisäksi on hyvä ymmärtää ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen käsite. Käsite on vielä tuntematon Suomen lainsäädännössä. Se on kuitenkin vakiintunut osaksi maksukyvyttömyysdirektiiviä ja tulee tätä kautta tulevaisuudessa osaksi Suomen lainsäädäntöä. Uudelleenjärjestelyillä tarkoitetaan maksukyvyttömyysdirektiivin 2 artiklan mukaisesti toimenpiteitä, joilla pyritään järjestelemään velallisen liiketoimintaa uudelleen. Tämä tapah-

tuu esimerkiksi muuttamalla velallisen varojen ja velkojen koostumusta, ehtoja tai rakennetta. Uudelleenjärjestelyiksi lasketaan myös yrityksen osien myynti tai muu vastaava. Ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen tarkoituksena onkin tarjota velalliselle mahdollisuus uudelleenjärjestelyihin, kun maksukyvyttömyys näyttää todennäköiseltä. (Direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä 1023/2019/EY, 21–23).

2 Insolvenssilainsäädäntö Suomessa

Tässä luvussa käsitellään insolvenssilainsäädännön eri osa-alueita. Suomessa lainsäädäntöä, joka käsittelee maksukyvyttömyyttä ja sen oikeudellisia seurauksia, kutsutaan insolvenssioikeudeksi. Insolvenssioikeus on pääosin neljän isomman lain kokonaisuus, johon kuuluvat konkurssilaki, ulosottokaari (705/2007), yrityksen saneerauksesta annettu laki ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (57/1993). Insolvenssioikeudesta on sääntelyä laajemminkin, mutta edellä mainitut neljä kokonaisuutta ovat keskeisimpiä. (Koulu, Lindfors, & Niemi 2017, luvut 1.1, 1.4).

Maailmanpankin vuosittain julkaiseman Doing Business-tutkimuksen mukaan Suomi on maksukyvyttömyyden ratkaisemisen tehokkuudessa kärkimaita, niin Euroopan tasolla kuin maailman laajuisestikin. Ratkaisemisen tehokkuudessa Maailmanpankki ottaa huomioon vakuusvelkojen palautusasteen, menettelyn pituuden sekä kustannukset. (The World Bank 2018, 161; The World Bank 2019, 171).

2.1 Ulosottokaari ja ulosottomenettely

Suomessa ulosotosta määrää ulosottokaari. Ulosottolainsäädännön perusta ulottuu vuoden 1669 ulosottosääntöön, jossa ulosotto erotettiin tuomioistuimen tehtävistä. Vuosikymmenten varrella lainsäädäntöä on uudistettu ja kehitetty. Viimeksi vuoden 2008 aikana tuli voimaan laaja ulosottolainsäädännön uudistus. Ulosoton sovelluspiiriin kuuluvat luonnolliset henkilöt, yhtiöt, säätiöt ja yhdistykset. (Linna 2019, 223–224).

Jos velallinen ei maksa velkojalle velkaansa vapaaehtoisesti tai yksityisessä perinnässä, velkoja voi viimeisenä keinona viedä asian valtion ulosottolaitoksen hoidettavaksi (Linna 2019, 224–225.) Ulosoton avulla voidaan ulosottokaaren 1 §:n mukaisesti panna täytäntöön:

1. maksuvelvoite,
2. velvoite luovuttaa toiselle kiinteää omaisuutta tai muu määrätty irtain omaisuus,
3. häätö,
4. velvoite tehdä jotakin sekä
5. kielto tehdä jotakin ja velvoite sallia, että toinen tekee jotakin.

Ulosoton perinteisenä tarkoituksena on tehokas velkojan saatavan perintä. Perinnän tulee kuitenkin tapahtua laissa säädetyn velallisen suojan rajoissa. Tämän lisäksi nykyisin siihen on liitetty myös velallisen taloudellisen maksukyvyn palauttaminen. Velallisen ei haluta jäävän elinikäiseen ulosottokierteeseen. (Linna 2019, 224–225; Linna & Leppänen 2014, 1–2).

Ulosotto eroaa muista insolvenssioikeuden osista siinä, että ulosotossa on kyse erillistäytántöönpanosta. Erillistäytántöönpanossa on kyse velkakohtaisesta menettelystä. Velkakohtaisissa menettelyissä itse menettely sekä sen sisältämät toimenpiteet suhteutetaan ulosottoa hakevan osapuolen velan määrän mukaan. Konkurssissa, yrityssaneerauksessa ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä on käytössä yleistäytántöönpano. Yleistäytántöönpanon aikana menettelyssä käsitellään kaikki velallisen varat ja velat. (Linna & Leppänen 2014, 3; Koulu, Lindfors, & Niemi 2017, luku 1.1).

2.2 Velkajärjestelylaki ja yksityishenkilöiden velkajärjestelyt

Suomessa yksityisten henkilöiden velkajärjestelyistä määrää yksityishenkilön velkajärjestelyistä annettu laki tai vain lyhyesti velkajärjestelylaki. Velkajärjestelylaki tuli voimaan vuonna 1993. Lain taustalla olivat pitkään jatkuneen laman seurauksena syntyneet laajamittaiset työttömyysongelmat sekä asuntomarkkinoiden muutokset. Nämä muutokset olivat puolestaan lisänneet velkaongelmien kanssa kamppailevien määrää. Lakia on vuosien varrella päivitetty ja viimeisin suuri uudistus toteutettiin vuonna 2014. (Koulu ym. 2017, luku 5.1).

Velkajärjestelylain 2 §:n mukaisesti lakia voidaan soveltaa henkilöön, jonka pääintressikeskus on Suomessa. Maksukyvyttömyysmenettelystä annetun asetuksen (848/2015/EU) 3 artiklan mukaan pääintressikeskus on paikka, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja, joka on kolmansien osapuolten todettavissa. Artiklan 3 mukaisesti sen oletetaan käytännössä olevan henkilön vakinainen asuinpaikka ja yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan osalta tämän pääasiallinen toimipaikka, jollei muuta todisteta.

Velkajärjestelyn tarkoituksena on luonnollisen eli fyysisen henkilön taloudellisen tilanteen korjaaminen. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat järjestetään maksuohjelman avulla uudelleen. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat kaikki velat, joiden peruste on syntynyt ennen menettelyyn hakemista. Maksuohjelma määrittää, mitä ja milloin velallisen on maksettava kullekin ohjelmassa mukana olevalle velkojalle. Kun maksuohjelma on suoritettu, velallinen vapautuu lopuista maksuohjelman piiriin kuuluvista veloista, joille ei menettelyn aikana kertynyt maksusuorituksia. (Uitto 2010, 17–19; Koulu & Lindfors 2010, 139–141, 153–154).

2.3 Yrityssaneerauslaki ja yritysten saneeraaminen

Yrityksen saneerauksesta annettu laki tai lyhyesti yrityssaneerauslaki käsittelee yrityssaneerausta. Yrityssaneerauslaki on tullut voimaan 1993 samaan aikaan velkajärjestelylain kanssa. Yrityssaneerauslain taustalla on 1990-luvun lama ja sen seurauksena syntyneet

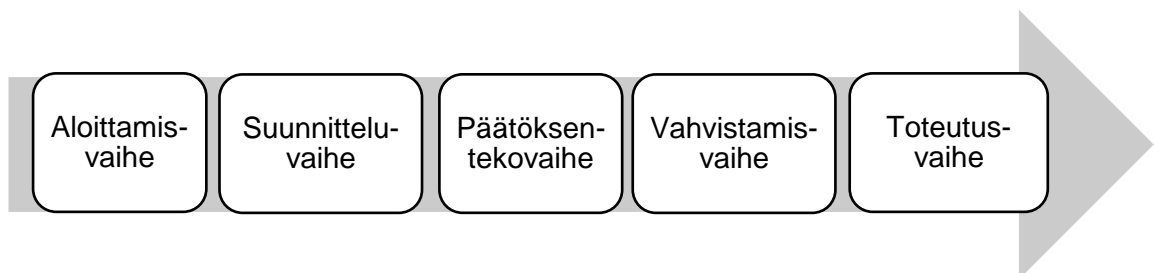
yri­tysten maksu­kyvyttömyysongelmat, jotka johtivat yhä useamman yri­tyksen konkurssiin. (Linna 2019, 289).

Yri­tyssaneerausmenettely kehitettiin vaihtoehdoksi konkurssille. Menettelyllä tavoitellaan maksu­vaikeuksissa olevien yri­tysten elinkeipoisuuden parantamista. Tämä tavoite pyritään saavuttamaan suunnittelemalla ja vahvistamalla velallisyri­tykselle saneerausohjelma, joka sitoo niin velallista kuin velkojakin. Menettelyn aikana velallinen säilyttää oikeuden määrätä omasta omaisuudestaan ja toiminnastaan, siltä osin kuin laki ei toisin määrää. (Pinomaa 2019, 13–15, 123).

Saneerausmenettelyn soveltamisalaa määrittää yri­tyssaneerauslain 2 §. Saneerausmenettelyä saavat hakea yksityinen elinkeinoharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö ja taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys tai säätiö. Muista poiketen yksityinen elinkeinoharjoittaja tekee valinnan saneerausmenettelyn ja yksityishenkilön velkajärjestelyn välillä. Mikäli yksityinen elinkeinoharjoittaja toivoo jatkavansa yri­tystoimintaansa hän valitsee yri­tyssaneerauksen, sillä yksityishenkilön velkajärjestely ei salli sellaisten varallisuuserien muodostamista, jotka ovat elinkeinotoiminnalle välttämättömiä. (Pinomaa 2019, 17; yri­tyssaneerauslain 2 §). Yri­tyssaneerauslain 2 § rajaa silti ulos saneerauksen soveltamiskohteista luottolaitokset, kriisihallintoon asetetut laitokset, vakuutus- tai eläkelaitokset sekä selvitystilassa olevat yhtiöt, osuuskunnat ja säätiöt.

2.3.1 Yri­tyssaneeraus prosessina

Saneerausmenettelyn aloittaa tuomioistuimeen kansliaan kirjallisena toimitettu hakemus saneerausmenettelyn aloittamisesta (Pinomaa 2019, 41–42.) Yri­tyssaneerauslain 5 §:n mukaan hakemuksen saa jättää velallinen itse, velkoja tai useampi velkoja sekä todennäköinen velkoja. Todennäköinen velkoja on yri­tyssaneerauslain 5 §:n mukaan se, jolle velallisen mahdollinen maksu­kyvyttömyys tulisi aiheuttamaan saamisoikeuteen perustuvia menetyksiä. Pykälä rajaa silti ulos velkojat, joiden saatava on epäselvä, perusteeltaan riittämätön tai olennaiselta osin määrältään riittämätön.

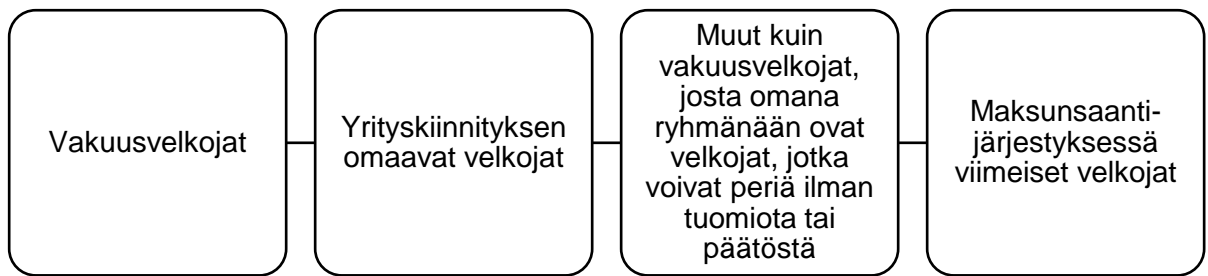
Kuvio 1. Saneerausmenettelyn päävaiheet (mukaillen Koulu 2007)

Suunnitteluvaiheessa aloitetaan saneerausohjelmaehdotuksen laadinta. Selvittäjä alkaa suunnitella mahdollista ohjelmaehdotusta ja neuvottelee asianomaisten kanssa heidän vaatimuksistaan. (Koulu 2007, 24–25). Saneerausohjelmaehdotus on toimitettava tuomioistuimelle aloittamispäätöksen yhteydessä määritetyssä määräajassa. Määräaika ei yleensä voi olla yli neljä kuukautta pitempi. Poikkeuksellisesti määräaika voi olla erityisistä syistä pidempi kuin neljä kuukautta. Erityinen syy voi olla esimerkiksi tapauksen laajuus. (Pinomaa 2019, 147). Yrityssaneerailain 40 §:n mukaisesti oman ohjelmaesityksen saa määräaikaan mennessä selvittäjän lisäksi esittää

- Yrityssaneerauslain 3 pykälän 7 momentti määrittää vakuusvelan olevan sellaista saneerausvelkaa, jonka vakuudeksi velkojalla on kolmansiin nähden tehokas esinevakuusoi-
keus velalliselle kuuluvaan tai velallisen hallinnassa olevaan omaisuuteen. Vakuusvelan
asema on erilainen muihin velkoihin verrattuna, sillä velkojan maksunsaanti ei riipu muista
velkojista tai siitä mitä omaisuutta velallisella on. Vakuusvelka maksetaan tarvittaessa siitä
annetun vakuuden arvosta. (Koulu & Lindfors 2010, 17). Saneerausvelalla tarkoitetaan yri-
tyssaneerauslain 3 pykälän 5 momentin mukaan kaikkia velallisen velkoja, jotka ovat syn-
tyneet ennen hakemuksen vireilletuloa. Tähän lasketaan mukaan vakuusvelat sekä velat,
jotka ovat määrältään ehdolliset, riitaiset tai muuten epäselvät.

7

suostumuksella, 51 §:n mukainen vahvistaminen ryhmäenemmistöjen suostumuksella ja 54 §:n mukainen vahvistaminen ilman kaikkien ryhmäenemmistöjen suostumusta.

Kuvio 2. Velkojaryhmät äänestyksessä (mukaillen yrityssaneerauslain 51 §)

Jos ohjelmaehdotus ei saa yrityssaneerauslain 50 §:n mukaista kaikkien velkojien suostumusta, velkojat jaetaan äänestysryhmiin. Tarvittaessa ryhmäjako on kuvion 2. mukainen. Oman ryhmänsä saavat vakuusvelkojat, yrityskiinnityksen omaavat velkojat, muut kuin vakuusvelkojat sekä velkojat, joille maksunsaantijärjestyksessä maksetaan viimeiseksi. Ilman tuomiota perittäviin muihin velkoihin kuuluvat verot, julkiset maksut sekä palkkaturvaosat. Luetteloidessa otetaan huomioon mahdollinen 52 §:n mukainen äänivallan puuttuminen. Esimerkiksi pienvelkojat, joille on luvattu täysi maksu saatavalleen, eivät saa äänivaltaa ohjelmaehdotuksesta äänestäessä. (Pinomaa 2019, 168–169; yrityssaneerauslain 50 §, 51 § ja 52 §).

Ryhmäenemmistövahvistamisessa eli enemmistövahvistamisessa enemmistö kustakin velkojaryhmästä hyväksyy ohjelman. Ilman ryhmäenemmistön suostumusta vahvistaminen tarkoittaa pakkovahvistamista. Tällöin vahvistamista on kannattanut ainakin yksi velkojaryhmä, jonka enemmistö on hyväksynyt ohjelman. Tämän lisäksi pakkovahvistamisessa kaikkien hyväksymisen kannalla olevien velkojien saatavien tulee edustavaa vähintään viidennestä kaikkien tunnettujen velkojien saatavista. Mikäli enemmän kuin yksi ehdotus täyttää vahvistamisen edellytykset, etusijalla on kaikkien velkojien suostumuksella vahvistettava ehdotus. Mikäli tämä ei ole mahdollista, valitaan ehdotus, joka saa velkojaryhmiltä eniten kannatusta. (Pinomaa 2019, 167–172, 179).

Vahvistamisvaiheessa tuomioistuimella on vielä vahvistaa ohjelmaehdotuksen. Tuomioistuimen on varmistettava, että esitetyllä ohjelmalla on edellytykset onnistumiseen. Jos edellytykset ovat riittävät, ohjelmaehdotus vahvistetaan. Vahvistettu ohjelma sitoo velallista sekä kaikkia saneerausohjelman velkojia. Hyväksyminen lakkauttaa aloittamisen yhteydessä määrätty oikeusvaikutukset ja kiellot. Saneerausmenettely päättyy tuloksettomana, jos ehdotus hylätään.

Toteutusvaiheessa saneerausohjelma laitetaan täytäntöönpanoon. Velallinen alkaa mak samaan ohjelman mukaisesti takaisin saneerausohjelman mukaista velkaa. (Koulu 2007, 27–28). Ohjelman toteutumisen valvomisesta vastaa velallisyrittäjä tai elinkeinoharjoittaja itse. Silti tarvittaessa voidaan määrätä erikseen määritelty valvoja, joka seuraa ja raportoi velkojille ohjelman noudattamista (Linna 2019, 298–290).

2.3.2 Saneerausmenettelyn aloittamisen yhteydessä tehtäviä toimenpiteitä

Saneerausmenettelyn aloittamisen yhteydessä ja jo ennen hakemuksen vireille tuloa voidaan määrätä tuomioistuimen päätöksellä voimaan yrityssaneerauslain 22 §:n mukainen väliaikainen kiello. Kielto voi sisältää yrityssaneerauslain 17 §:n mukaisen maksu- ja vakuudenasettamiskiellon, 19 §:n perintäkiellon sekä 21 §:n mukaisen ulosmittauksen ja muiden täytäntöönpanotoimenpiteiden kiellon. (Pinomaa 2019, 46; Yrityssaneerauslain 17 §, 19 §, 21 § ja 22 §).

Yrityssaneerauslain 17 §:n mukaisesti velallinen ei saa maksaa takaisin saneerauksen piiriin kuuluvia velkoja eikä asettaa niille vakuutta. Tämän ulkopuolelle rajautuu yrityssaneerauslain 32 §:ssä nimetty hakemuksen vireilletulon jälkeen syntynyt velka, joka maksetaan sitä mukaa kuin velat erääntyvät, sekä 18 §:ssä mainitut poikkeustapaukset. Näihin 18 §:n mukaisiin velkoihin kuuluvat muun muassa työntekijöiden palkkasaatavat sekä elatusapu. Yrityssaneerauslain 19 §:n ja 21 §:n mukaisesti velkojat eivät saa aloittaa perintätoimenpiteitä, kuten vakuuden rahaksimuutto- tai takaisinottoimenpiteitä eivätkä täytäntöönpanotoimenpiteitä, kuten ulosottamis- tai häätötoimenpiteitä. Jos toimiin silti kiellosta huolimatta ryhdytään, tällainen toimi on tehoton. (Pinomaa 2019, 46; Yrityssaneerauslain 17 §, 18 §, 19 §, 21 § ja 32 §).

Aloittamisen yhteydessä tehdään yrityssaneerauslain 70 §:n mukaisia välitoimenpiteitä. Näihin sisältyvät velallisen hakemuksen tiedoksiantaminen saatavan suuruuden perusteella merkittävänä pidettäville velkojille sekä muille velkojille, joiden on tarpeellista kuulla velallisen tekemästä hakemuksesta. Velkojille on myös varattava aikaa antaa asiasta kirjallinen lausuma. Jos hakemuksen on tehnyt velkoja tai todennäköinen velkoja, hakemus on annettava tiedoksi velalliselle sekä tarpeen vaatiessa velallisen selvityksessä ilmeneville muille velkojille. Velalliselle on annettava tilaisuus antaa kirjallinen lausunto asiasta. Muille velkojille annetaan mahdollisuus kirjalliseen lausuntoon tarpeen vaatiessa. (Pinomaa 2019, 47; yrityssaneerauslain 70 §).

Saneerausmenettelyn aloituksen yhteydessä tuomioistuin määrittää yrityssaneerauslain määrittelemät kelpoisuusvaatimukset täyttävän selvittäjän. Selvittäjiä voi tarpeen vaa-

tiessa olla useampi kuin yksi tehtävän luonteen ja mahdollisen laajuuden vuoksi. Selvittäjän tehtäviin lukeutuvat ohjelmaehdotuksen laatiminen, velkojen edunvalvonta sekä erilaiset selvitys-, tiedoksianto- ja valvontatehtävät. (Pinomaa 2019, 63–77). Tuomioistuimella on silti tässä tilanteessa mahdollisuus yksittäistapauksessa luopua selvittäjän määräämisestä, jos yksikään velkoja eikä velallinen vaadi selvittäjän määräämistä. (Koulu & Lindfors 2016, 132–133.)

Toinen tuomioistuimen määrittämä toimielin on osapuolien vaatimuksesta asetettava velkojatoimikunta. Velkojatoimikunnan tehtävänä on toimia velkojen yhteisenä edustajana. Tehtäviin kuuluvat myös selvittäjän avustaminen ja selvittäjän toiminnan valvominen. Toimikunta koostuu velkojen edustajista. Kokoonpano voi olla erilainen riippuen tilanteesta. Edustettuina voivat esimerkiksi olla vain keskeisimmät velkojat. (Pinomaa 2019, 83–86). Toimikuntaa ei ole välttämättä heti alussa tarpeellista määrätä ja se voidaan jättää tarvittaessa kokonaan pois. Määräämistä voidaan myös alussa lykätä, jotta toimikunnan tarpeellisuutta ehditään arvioida esimerkiksi velkojen pienen lukumäärän takia. (Koulu & Lindfors 2016, 133).

Mikäli selvittäjä ja velkojatoimikunta jäävät määräämättä, kyseessä on yrityssaneerauslain 90 § mukainen yksinkertaistettu menettely. Tämän lisäksi on mahdollista suorittaa yrityssaneerauslain 92 § mukainen nopeutettu saneerausmenettely. Nopeutettu menettely keskittyy pääasiallisesti merkittävimpien velkojen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Muiden velkojen osuutta pyritään minimoimaan, jotta menettely olisi mahdollisimman nopea. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2018).

2.3.3 Saneerausohjelman sisältö

Yrityssaneerausmenettelyn edetessä on tarkoitus saada velallisyrittäkselle toteutuskelpoinen saneerausohjelma (Härmäläinen ym. 2009, 147.) Yrityssaneerauslain 39 § määrittää, että saneerausohjelmaan on sisällytettävä 41 §:n mukainen selvitys velallisen taloudellisesta asemasta, 51 §:n mukainen velkojen jako ryhmiin, 52 §:n mukainen äänivallan puuttuminen sekä 42 §:ssä tarkoitetut määräykset toimenpiteistä ja järjestelyistä.

Ohjelmaehdotuksen yrityssaneerauslain 41 §:n mukaisessa selvitysosassa luetellaan tiedot velallisen taloudellisesta tilasta sekä sitoumuksista. Erityisesti velkojen kannalta on keskeistä tietää velkaantumisen taustalla olevat syyt sekä menettelyn alkamisen jälkeinen toiminta ja sen tulos. Selvitysosan avulla voidaan selvittää, onko velallisyritys saneerauskelppoinen. Mikäli yritys ei kykene selviytymään menettelyn aikaisista veloistaan tai yritys on tasaisesti tuottanut tappiota, edellytyksiä saneerausmenettelyn aloittamiselle ei ole. (Härmäläinen ym. 2009, 153–154; yrityssaneerauslain 7 § ja 41 §).

Yrityssaneerauslain 42 § määrittää, että toimenpideosassa on kerrottava velallisen toiminnan tervehdyttämiseksi tarkoitetut sekä velkojen asemaa koskevat toimenpiteet ja järjestelyt. Käytössä olevat velkajärjestelykeinot ovat lueteltuina yrityssaneerauslain 44 §:ssä seuraavasti:

1. muutetaan velan maksuaikataulua;
2. määrätään, että velallisen maksusuoritukset on luettava ensin velan pääoman ja vasta sen jälkeen luottokustannusten lyhennykseksi;
3. alennetaan jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten maksuvelvollisuutta;
4. alennetaan maksamatta olevan velan määrää.

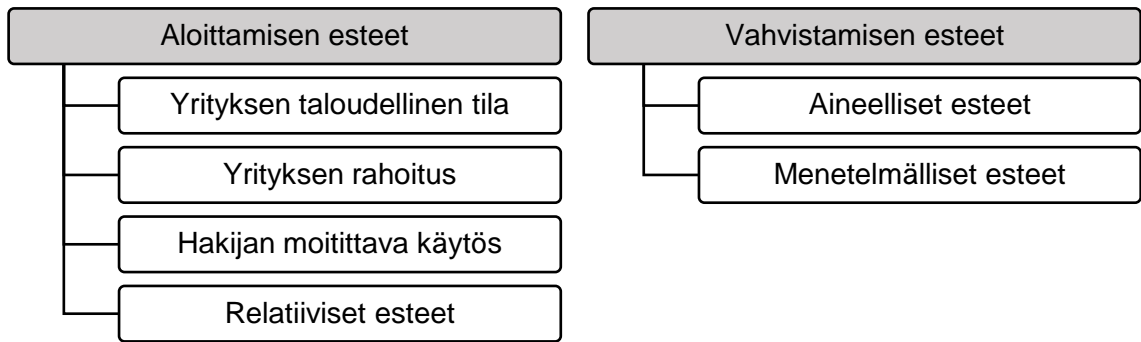
Velkajärjestelyt voivat yrityssaneerauslain 44 §:n mukaan myös sisältää myös velan maksamisen kokonaan tai osaksi. Tämä tulee kyseeseen muun muassa vakuusvelkojen ja pienvelkojen kohdalla. (Pinomaa 2019, 152–153).

Vakuusvelkojen velkajärjestelyt ovat poikkeukselliset. Vakuusvelkojen määrää ei voida muista saneerausveloista poiketen alentaa. Muut velkajärjestelykeinot ovat kuitenkin mahdollisia. Poikkeuksena vakuusveloissa ovat vakuuden arvon ylittävä osa veloista sekä vakuusvelan viivästyskorko, jotka luotetaan tavalliseksi saneerausvelaksi. (Pinomaa 2019, 152–153).

Velkajärjestelyjä suunnitellessa on kuitenkin otettava huomioon lievimmän riittävän keinon periaate. Korkein oikeus on ottanut kantaa lievimmän riittävän keinon periaatteeseen vuonna 2003 vireillä olleessa tapauksessa. Korkein oikeus toteaa, ettei yrityssaneeraus voi rajoittua pelkkiin velkajärjestelyihin ja tapahtua yksin velkojen kustannuksella vaan ohjelman yhteydessä tulisi harkittavaksi myös yrityksen omistussuhteita koskevat järjestelyt. (Härmäläinen ym. 2009, 157–158; KKO:2003:120). Yrityssaneerauslain 44 §:n mukaisesti velkajärjestelyillä ei saa rajoittaa velkojan oikeuksia enemmän kuin on tarpeellista saneerausohjelman tarkoituksen toteuttamiseksi

2.3.4 Yrityssaneerauksen edellytykset ja esteet

Yrityssaneerauslain 6 § käsittelee yrityssaneerauksen aloittamisen edellytyksiä. Pykälä 6 määrittää, että saneerauksen aloittamiseksi on tehtävä yhteishakemus. Yhteishakemuksella tarkoitetaan sitä, että velallisen on saatava vähintään kaksi velkojaa mukaan tekemään saneeraushakemusta tai saada sama määrä velkojia puoltamaan kyseistä hakemusta. Velkojen ei tule olla velallisen läheisiä ja mukaan tulevien velkojen saatavien tulee olla vähintään viidennes kaikista tunnetuista veloista. Velallisen on oltava myös tilanteessa, jossa häntä uhkaa maksukyvyttömyys tai velallinen on jo maksukyvytön. (Koulu & Lindfors 2016, 127–128; yrityssaneerauslain 6 §).

Kuvio 3. Yrityssaneerauksen esteet (mukaillen Koulu 2007)

Kuviossa 3. on nähtävissä mukailu Koulun (2007, 95, 113, 253) esittämistä luokitteluista. Kuviossa 3. on esitetty kaikki yrityssaneerauksen esteet yrityssaneerauksen eri vaiheista. Yrityssaneerauslain 7 § käsittelee saneerausmenettelyn aloittamisen esteet. Kyseiset esteet toimivat myös keskeyttämisperusteina, mikäli ne myöhemmässä vaiheessa nousevat esille (Pinomaa 2019, 49–50; Yrityssaneerauslain 7§). Koulu (2007, 95) esittää, että nämä yrityssaneerauslain aloittamisen esteperusteet voidaan jakaa kolmeen ryhmään: yrityksen taloudellisesta tilasta, saneerauksen rahoituksesta sekä velallisen tai hakijan moitittavasta käyttäytymisestä syntyviin esteisiin.

Yrityksen taloudellinen tila toimii esteperusteena silloin, kun yrityksen taloudellinen tilanne on huonontunut niin heikoksi, ettei tilannetta saataisi kuin lyhytaikaisesti korjattua. Saneerausta ei kannata aloittaa, jos kysymyksessä on niin sanottu korjaamaton maksukyvyttömyys. (Pinomaa 2019, 49–50). Toinen taloudelliseen tilaan liittyvä este on yleinen este. Yleisen esteen kohdalla saneerausta ei voi aloittaa, jos on perusteltua olettaa, ettei saneerauksen aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ole edellytyksiä. Yleinen este vaatii näyttöä siitä, että saneeraukseen hakeva yritys ei ole saneerauskelpoinen. Todistustaakka tässä tilanteessa jää saneerausta vastustavan asianomaisen todistettavaksi. (Koulu 2007, 95–99).

Saneerauksen rahoitus on toinen suurempi esteperuste. Velallisen varojen on riitettävä menettelyn aikaisten saneerauskustannusten ja velkojen maksamiseen. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa ulkopuolinen sitoutuu vastaamaan kuluista. Tämän lisäksi velallisen on silti pystyttävä maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyvät velat eli menettelynaikaiset velat tai niin sanotut uudet velat niiden erääntyessä. Velallisen on tämä todistukseen esitettävä saneeraushakemuksensa yhteydessä selvitys siitä, kuinka yritys tulee rahoittamaan kyseiset velat. (Koulu 2007, 103–108).

Velallisen tai hakijan moitittava käyttäytyminen on kolmas esteperuste. Jos velallisen saneeraushakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojen perimistoimien estäminen tai muu velkojan oikeuden loukkaaminen, on kyseessä aloittamisen esteperuste. Velallinen ei saa käyttää saneerausmenettelyä velkojensa hetkelliseen torjumiseen, sillä silloin olisi kyseessä menettelyn väärinkäytös. Moitittavan käyttäytymisen esteperusteisiin kuuluvat myös olennaiset puutteet ja virheet kirjanpidossa. Erityisesti tämä tulee kyseeseen tilanteissa, joissa ei pystytä osoittamaan, että kirjanpito saataisiin vaikeuksista saatettua asianmukaiseen ja luotettavaan tilaan. (Koulu 2007, 108–112).

Nämä edellä mainitut esteet ovat ehdottomia, niiden täytyessä ei saneerausmenettelyä saa aloittaa. Näiden lisäksi yrityssaneerauksen 7 § tunnistaa relatiivisia esteitä. Nämä toimivat esteenä, ellei niille ole erityistä vastasyytä. Vastasyiden lisäksi relatiivisten esteiden kohdalla punnitaan niiden vakavuutta. Erityisesti teon ajankohdalla ja olosuhteilla on merkitystä. Relatiivinen este on, jos velallinen on syyllistynyt tai velallisen on perusteltua olettaa syyllistyneen rikoslaissa (19.12.1889/39) tarkoitettuun kirjanpitorikokseen tai törkeään kirjanpitorikokseen. Relatiivisena esteenä voidaan pitää myös, jos joku on velallisen puolesta syyllistynyt tai on perusteltua syytä olettaa tämän syyllistyneen kyseisiin rikoksiin. (Koulu 2007, 113–114; Pinomaa 2019, 55–56).

Relatiivinen este on myös se, jos velallinen, velallisyhtiö, henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies tai velallisyhtiön johtoon kuuluva henkilö on saneerausmenettelyn kohteena olevassa toiminnassa syyllistynyt tai voidaan epäillä syyllistyneen (Koulu 2007, 113–114; Pinomaa 2019, 55–56).

1. liiketoimintakiellon rikkomiseen tai
2. menettelyyn, jonka perusteella hänelle voidaan määrätä liiketoimintakielltoa.

Saneerausmenettelyn alkaminen voi kaatua tuomioistuimen päätöksellä vahvistusvaiheessa, juuri ennen täytäntöönpanoa. Tuomioistuimen on vahvistettava ohjelmaesitys ja selvitettävä ettei ohjelmassa ole vahvistamisen esteitä. Vahvistamisen esteiden luokittelu on nähtävissä kuviossa 3. Nämä vahvistamisen esteet voidaan jakaa Koulun (2007, 253) esittämällä tavalla aineellisiin ja menettelyllisiin. Aineellisiin esteisiin kuuluvat yrityssaneerauslain 53 §:n mukaiset esteet. (Koulu 2007, 253–354).

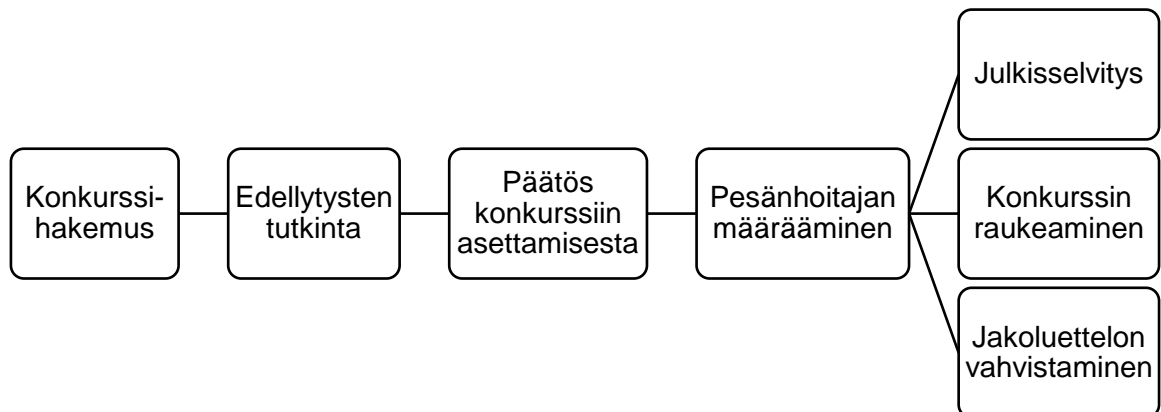
Saneerausmenettelyn aineellisena esteenä voi toimia aiheellinen olettaus saneerausmenettelyn epäonnistumista. Vastaavasti menettelyä ei voida vahvistaa, jos saneerausohjelmaesitys ei vastaan äänestäneiden velkojen osalta noudata lainsäännöksiä. Myöskään esitystä ei voida vahvistaa, jos velkojan kannalta olisi parempi hakea velallinen suoraan konkurssimenettelyyn. (Koulu 2007, 253–354).

Yrityssaneerauslain 55 § käsittelee menettelyesteitä. Menettelyeste voi olla se, ettei ohjelmaehdotuksen sisältö täytä vähimmäisvaatimuksia. Menettelyesteisiin kuuluu myös se, ettei menettelysäännöksiä ole noudatettu ja laiminlyönnillä voidaan olettaa olleen vaikutusta lopputulokseen. Lain vastainen tai sopimaton menettely esitystä laadittaessa johtaa vahvistamisen esteeseen. Menettelyesteitä käsitellään niin koko saneerausohjelman kannalta kuin yksittäisen ohjelmaan sisältyvän määräyksen kohdalta. Tästä johtuen on mahdollista, että vain osa saneerausohjelmasta tulee vahvistetuksi tuomioistuimessa. (Koulu 2007, 262–263).

2.4 Konkurssilaki ja konkurssin käytänteet

Nykyinen konkurssilaki on astunut voimaan vuonna 2004. Konkurssilainsäädännöllä on pitkät perinteet ja ne ulottuvat vuoden 1734 aikaiseen lakiin kauppakaaresta ja sitä täydentäviin säädöksiin. (Linna 2019, 253). Konkurssissa maksukyvyttömäksi todetun yrityksen toiminta lopetetaan ja jäljelle jäävät varat jaetaan velkojien kesken. Mikäli velallinen ei kykene maksamaan konkurssin yhteydessä kaikkia velkojaan, suoritusta vaille jääviä velkoja ei anneta anteeksi vaan ne jäävät odottamaan suoritusta. (Könkkölä & Linna 2013, 3–6). Konkurssikelpoisia ovat konkurssilain 1 luvun 3 §:n mukaisesti luonnolliset henkilöt, yhteisöt, säätiöt, kuolinpesät, konkurssipesät ja muut oikeushenkilöt.

2.4.1 Konkurssimenettelyn aloittaminen

Kuvio 4. Konkurssimenettelyn päävaiheet (mukaillen Linna 2019)

Kuviossa 4. nähdään mukailu Linnan (2019, 262) esittämistä konkurssin etenemisen vaiheista. Konkurssimenettely alkaa kuvion 4. mukaisesti konkurssihakemuksella, josta se etenee edellytysten tutkinnan jälkeen konkurssiin asettamispäätökseen. Kun menettely on aloitettu, määrätään pesähoitaja. Konkurssimenettely voi päättyä joko julkisselvitykseen, konkurssin raukeamiseen tai jakoluettelon vahvistamiseen. (Linna 2019, 262).

Konkurssihakemus on tehtävä kirjalliseen muotoon ja lähetettävä käräjäoikeuteen (Könkkölä & Linna 2013, 122–123.) Sen sisällöstä määrää konkurssilain 7 luvun 5 § ja sen perusteella hakemukseen on sisällettävä:

1. hakijan vaatimus konkurssiin asettamisesta ja sen perustelu;
2. velallisen nimi ja kotipaikka sekä henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus;
3. hakijan, hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä puhelinnumero ja se osoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset saadaan lähettää;
4. millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen.

Konkurssilaissa on määritetty, kenellä on hakemiskelpoisuus eli oikeus hakea velallista konkurssiin. Hakijana voi toimia konkurssilain 1 luvun 1 pykälän 1 momentin mukaan velallinen tai velkoja. Velallisen ollessa hakijana tämän konkurssihakemus hyväksytään, jos hakija on konkurssikelpoinen ja maksukyvytön. Maksukyvyttömyyttä ei velallisen tarvitse itse todistaa, sillä konkurssilain 2 luvun 3 pykälän 1 momentin mukaisesti velallista pidetään maksukyvyttömänä, jos velallinen niin ilmoittaa eikä ole erityistä syytä edellyttää toisin. Hakemukseen ei sisälly muita lisätoimenpiteitä, jos velallinen itse hakee menettelyä. (Könkkölä & Linna 2013, 80–82; konkurssilain 1 luvun 1 § ja 2 luvun 3 §).

Velkojan toimiessa hakijana tulee hakemuksesta ensin tiedottaa velallista sekä antaa hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi asiasta (Könkkölä & Linna 2013, 139–141.) Velkojan toimiessa hakijana on velkojan vastuulla todistaa velallisen maksukyvyttömyys. Tätä helpottaakseen konkurssilain 2 luvun 3 § määrittää oletuksia, joiden perusteella velallista voidaan pitää maksukyvyttömänä:

1. velallinen on lakkauttanut maksunsa;
2. ulosotossa on konkurssihakemuksen tekemistä edeltävän 6 kuukauden aikana ilmennyt, ettei velalliselta kerry varoja saatavan täydeksi suorittamiseksi;
3. velallinen, joka on tai on viimeisenä vuonna ennen konkurssihakemuksen tekemistä ollut liike- tai ammattitoiminnastaan kirjanpitovelvollinen, ei viikon kuluessa velkojan maksukehotuksen saatuaan ole maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa.

Velkojan saatavan on myös konkurssilain 2 luvun 2 §:n mukaan perustuttava lainvoimaiseen tai muuten täytäntöönpanokelpoiseen tuomioon. Riittävää on myös se, että saatava perustuu velallisen allekirjoittamaan sitoumukseen tai saatava on muuten niin selvä, ettei sen oikeellisuutta voida perustellusti epäillä. Konkurssia voivat hakea ainoastaan rahastavan täytäntöönpanemista hakevat velkojat. Konkurssilain 2 luvun 4 § kieltää panttioikeuden tai siihen rinnastettavan vakuuden omaavia velkojia hakemasta velallista konkurssiin. (Könkkölä & Linna 2013, 84–85; Linna 2019, 257; konkurssilain 2 luvun 2 § ja 4 §).

Velallisella on mahdollisuus puolustautua velkojan nostamaa konkurssihakemusta vastaan. Velallinen voi käyttää vastanäyttömahdollisuutta ja todistaa, ettei ole maksukyvytön, vaikka velkoja niin esittää. Velallinen voi esimerkiksi todistaa hankkineensa lisärahoitusta, jonka avulla hän tulee maksamaan erääntyneet velkansa. Toisaalta velallinen voi estää

konkurssihakemuksen tarjoamalla konkurssilain 2 luvun 4 § mukaisesti maksua. Velallinen voi myös 4 §:n mukaisesti pyytää kolmatta asettamaan velkaa vastaan takauksen tai muun vakuuden, mikä estää konkurssiin hakemisen. Myös velallisen ja velkojan välinen sopimus, jossa velkoja pidättäytyy velallisen hakemisesta konkurssiin, estää konkurssimenettelyn. (Könkkölä & Linna 2013, 112, 117–120).

Hakemuksen jälkeen tutkitaan menettelyn edellytyksiä. Jos menettely täyttää prosessiedellytykset eli velallinen on konkurssikelpoinen ja konkurssihakemus täyttää lainsäädännön kriteerit, tutkitaan vielä konkurssin aineelliset edellytykset. Aineellisiin edellytyksiin kuuluu, että (Koulu, Lindfors & Niemi 2017, luvut 2.3, 2.4)

1. velallinen on maksukyvytön,
2. hakijan saatava täyttää lainsäädännön vaatimukset,
3. ei ole yleistä estettä,
4. velallinen ei ole mukana yrityssaneeraus- tai yksityishenkilön velkajärjestelymenettelyissä
5. velallinen ei ole mukana ulkomaisessa konkurssimenettelyssä sekä
6. velalle ei ole myönnetty menettelyn estävää vakuutta.

Yleinen este on määritetty konkurssilain 2 luvun 2 pykälän 2 momentissa. Yleisen esteen mukaisesti velkojanhakemus jätetään tutkimatta, jos velkojan saatava on liian vähäinen. Yleisenä esteenä toimii myös, jos konkurssin tarkoituksena on konkurssimenettelyn epätarkoituksenmukainen käyttäminen tai se on muuten hyvän perintätavan vastainen. (Koulu, Lindfors & Niemi 2017, luvut 2.3, 2.4; konkurssilain 2 luvun 2 §).

Edellytykset läpikäytyään tuomioistuin tekee päätöksen joko konkurssihakemuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä. Konkurssiin asetettu velallinen menettää asetus päätöksen yhteydessä oikeuden määrätä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta sekä oikeuden tehdä sitovia oikeustoimia konkurssipesän puolesta. Konkurssimenettelyn jatkuessa, voidaan vaatia konkurssilain 4 luvun 8 §:n mukaisia turvaamistoimia. Näitä turvaamistoimia ovat velallisen omaisuuden takavarikointi, velallisen kirjanpito-, hallinto- ja muun liiketoimintamateriaalin takavarikointi sekä velallisen maastapoistumiskielto. (Könkkölä & Linna 2013, 155–159, 196–198; Koulu, Lindfors & Niemi 2017, luku 2.4; konkurssilain 3 luvun 1 §, 4 luvun 8 §).

Omaisuuksien takavarikoinnin taustalla on halu turvata velkojien saatava. Asiakirjojen takavarikoinnilla taas turvataan mahdollisuus pesän selvittämiseen. Maastapoistumiskieltoilla pyritään turvaamaan velallisen myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus, jotta konkurssi asia saataisiin mahdollisimman tehokkaasti käsiteltyä. Turvaamistoimia voidaan määrätä soveltuvien osin myös oikeudenkäymiskaaren (4/1734) ja ulosottokaaren säädöksistä. Esimerkiksi konkurssilain turvaamistoimien lisäksi voidaan määrätä oikeudenkäymiskaaren 7

luvun 3 §:n mukainen muu turvaamistoimi, jossa sakon uhalla kielletään tiettyjen toimien suorittaminen. (Könkkölä & Linna 2013, 196–198).

2.4.2 Pesäluettelon vahvistaminen ja liiketoimintakielto

Tuomioistuimien määrää konkurssipesälle pesänhoitajan. Pesänhoitajia voidaan määrätä tarpeen vaatiessa enemmän kuin vain yksi. Pesänhoitajan tulee olla velallisesta riippumaton sekä omata tehtävän suorittamisen kannalta tarvittava kyky, taito ja kokemus. Pesänhoitajan pääasiallinen tehtävä on pesäluettelon laatiminen sekä velallisselvityksen tekeminen. Pesäluetteloon kerätään tiedot velallisen varoista ja veloista. Velallisselvitykseen kerätään tietoja velallisesta sekä velallisen toiminnasta. Tämän lisäksi pesänhoitajat yhdessä velkojien kanssa hoitavat konkurssipesän hallintoa. Pesänhoitajalle kuuluu tässä tapauksessa konkurssipesän juoksevan hallinnon hoitaminen eli omaisuuden hoito sekä verotukseen ja kirjanpitoon liittyvät toimet. (Linna 2019, 262–265).

Velkojat ovat konkurssipesän ylimmän äänivallan käyttäjiä. Päätösten tekemiseksi velkojat kokoontuvat yhteen konkurssilain 15 luvun 9 §:ssä kuvattuun velkojainkokoukseen. Velkojat äänestävät kokouksessa euro ja ääni -periaatteella eli, mitä suurempi saatava, sitä enemmän äänivaltaa kokouksessa. Velkojainkokouksen päätökseksi tulee mielipide, joka sai yli puolet päätöksentekoon osallistuneiden äänimäärästä. (Linna 2019, 262–265).

Pesäluettelon ja velallisselvityksen tulee olla valmiina 2 kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Näiden lisäksi velkojien on ilmoitettava saatavansa valvontakirjelmällä pesänhoitajalle pesän jakoa varten. Valvontakirjelmän viimeisen ilmoituspäivän määrää pesänhoitaja, mutta viimeinen takaraja on kuukauden kuluessa pesäluettelon ja velallisselvityksen vahvistamisesta. Pesänhoitaja laatii tämän jälkeen ehdotuksen jakoluetteloksi. Jakoluettelo on tehtävä pienemmässä pesässä yhden kuukauden ja laajemmassa pesässä kahden kuukauden kuluessa. Pesäluettelon valmistuttua se toimitetaan käräjäoikeudelle vahvistettavaksi. (Linnan 2019, 265–266).

Jos jakoluettelo on laadittu lain edellyttämällä tavalla eikä sitä ole riitautettu, tuomioistuimien vahvistaa sen. Vahvistettu jakoluettelo määrittää nyt ketkä velkojista ovat oikeutettuja saamaan jako-osuuden konkurssissa. (Koulu, Lindfors & Niemi 2017, luku 2.7). Konkurssin raukeaminen tulee kyseeseen siinä tilanteessa, kun konkurssipesän varat eivät riitä menettelystä syntyneiden kustannusten kattamiseen eikä kukaan velkojista tarjoudu niitä hoitamaan. Konkurssimenettely lopetetaan tällöin varojen puutteen takia. Konkurssipesän kertymän jäädessä vähäiseksi voidaan harkita konkurssipesän raukeamista. (Könkkölä & Linna 2013, 285–291).

Julkisselvitys on menettely, jossa muuten raukeavaa konkurssimenettelyä jatketaan valtion varoilla. Konkurssituomioistuin tekee päätöksen julkisselvityksen aloittamisesta konkurssiasiamiehen suosituksesta. Julkisselvityksen pääasiallinen tavoite on saattaa muuten varattomat konkurssipesät selvityksen kohteeksi, jotta mahdolliset väärinkäytökset voisivat nousta esille. Erityisesti talousrikollisuuden kitkeminen on julkisselvityksen tavoitteena. (Könkkölä & Linna 2013, 324–327).

Konkurssiin asettamisen yhteydessä voidaan liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 2 §:n mukaisesti asettaa liiketoimintakieltoon konkurssiin asetettu elinkeinoharjoittaja, vastuunalainen yhtiömies, toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen. Edellytyksenä LTKieltoL 3 §:n mukaan on se, että liiketoimintakieltoon asetettava henkilö on konkurssiin johtaneessa toiminnassaan toiminut sopimattomasti velkojia kohtaan tai hän on laiminlyönyt liiketoimintaan liittyvien velvollisuuksiensa täyttämistä. Liiketoimintakielto voidaan määrätä LTKieltoL 5 §:n mukaan vähintään kahdeksi ja enintään viideksi vuodeksi.

3 Viimeaikaiset muutokset maksukyvyttömyyslainsäädännössä

Tämän luvun teemana ovat maksukyvyttömyyslainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Aihetta käsitellään Euroopan tasolla tapahtuneiden muutosten kautta. Luvuissa seurataan, kuinka komission vuonna 2014 antama suositus ja Euroopan parlamentin vuonna 2015 antama maksukyvyttömyysasetus johtivat lopulta vuoden 2019 maksukyvyttömyysdirektiiviin. Luvuissa tutustutaan myös maksukyvyttömyysdirektiivin keskeiseen sisältöön sekä direktiivin tavoitteisiin. Lopussa tarkastellaan Euroopan tasolla tapahtuneiden muutosten vaikutusta Suomen lainsäädäntöön.

3.1 Keskeiset Euroopan tasolla tapahtuneet muutokset

Vuosien 2009–2011 aikana talousvaikeuksien synnyttämät konkurssit aiheuttivat tarpeen päivittää ja yhdenmukaistaa maksukyvyttömyyteen liittyviä käytänteitä ja lainsäädäntöä EU-tasolla (Euroopan Komissio 2012, 2–3.) Vuoden 2012 alkupuolella toisessa sisämarkkinoiden toimenpidepaketissa Euroopan komissio antoi tiedonannon asioista, jotka tulisivat olemaan unionin kannalta keskeisiä avaintoimia. Näiden toimien joukossa oli maininta maksukyvyttömyyslainsäädännön uudistamisesta. Komissio tulisi tutustumaan aiheeseen ja analysoimaan keinoja, joiden avulla maksukyvyttömyyslainsäädäntöä voitaisiin kehittää. (European Commission 2012, 11–12, 18).

Komissio antoi loppuvuodesta 2012 tiedonannon uudesta eurooppalaisesta lähestymistavasta liiketoiminnan epäonnistumiseen ja maksukyvyttömyyteen. Keskeinen periaate tässä uudessa lähestymistavassa maksukyvyttömyyteen on se, että yrittäjille annetaan uusi mahdollisuus aloittaa yritystoiminta uudelleen. Velkavastuusta vapautumisaika on tässä tärkeässä asemassa. Kyseessä on aika, jonka kuluttua yrittäjä voi aloittaa uuden liiketoiminnan. Rehellisten yrittäjien kohdalla ei haluta tuomita yrittäjiä pitkiin ja kalliisiin maksukyvyttömyysmenettelyihin, vaan halutaan lyhentää ja nopeuttaa menettelyä. Rehellinen yrittäjä on komission mukaan yrittäjä, jonka konkurssi on alkanut omistajasta tai johdosta riippumattomasta syystä. Yrittäjä on myös kaikilta muilta osin rehellinen. (Euroopan Komissio 2012, 5–7).

Uuden kannan lisäksi nähtiin tarpeelliseksi luoda tehokas järjestelmä maksukyvyttömyyslanteisiin tulevaisuudessa. Tästä hyötyisivät niin velallinen, velkoja kuin maksukyvyttömyysjärjestelyn keskelle joutuneet työntekijät. Samalla pyrittäisiin myös tehostamaan oikeusjärjestelmiä, vähentämään oikeudellista epävarmuutta sekä kannustamaan rajat ylittävään liiketoimintaan. Komissio ehdotti vielä näitä asioita edistääkseen maksukyvyttömyydestä annetun asetuksen uudistamista. (Euroopan Komissio 2012, 2–3, 8–9).

Vuonna 2013 Euroopan komissio antoi uuden tiedonannon Yrittäjyys 2020-toimintasuunnitelmasta. Tiedonannossa nostetaan esille Euroopan sisäisiin rakenteellisiin esteisiin puuttumista poliittisin keinoin, jotta Euroopan talous saataisiin kestävämmän kehityksen tielle. Tähän kehitettiin keinoksi Yrittäjyys 2020-toimintasuunnitelma, jossa yrittäjyyden edellytyksiä parannetaan. (Euroopan Komissio 2013, 3–5).

Yhtenä osana yrittäjyyden edellytyksien parantamista esitettiin, että konkurssin läpikäyneille yrittäjille tarjottaisiin mahdollisuus yrittää uudelleen. Konkurssiprosessi on usein pitkä ja yrittäjät leimautuvat sosiaalisesti sen päätteeksi. Yrittäjät eivät tahdo enää aloittaa uutta yritystoimintaa tai se on prosessin aikana heiltä kielletty pysyvästi. Silti konkurssin läpikäyneet yrittäjät ovat usein oppineet kokemuksistaan ja toista kertaa yrittäessään menestyvät paremmin. Lainsäädännön tulisi tämän takia tarjota rehellisille yrittäjille uusi mahdollisuus. Tätä varten komissio kehotti jäsenvaltioita tarjoamaan rehellisille yrittäjille mahdollisuuden vapautua konkurssin veloista kolmessa vuodessa sekä tämän lisäksi tarjoamaan erilaisia neuvonta- ja tukipalveluita maksukyvyttömyyden kanssa kamppaileville yrityksille. (Euroopan Komissio 2013, 18–19).

Komissio antoi vuonna 2014 suosituksen uudesta lähestymistavasta liiketoiminnan epäonnistumiseen ja yrityksen maksukyvyttömyyteen (2014/135/EU). Suosituksen pohjana toimii tiedoksianto uudesta eurooppalaisesta lähestymistavasta liiketoiminnan epäonnistumiseen ja maksukyvyttömyyteen sekä Yrittäjyys 2020-toimintasuunnitelma. Suosituksen tavoite on mahdollistaa jokaisessa jäsenvaltiossa puitteet, joiden avulla taloudellisissa vaikeuksissa olevat elinkelpoiset yritykset voidaan järjestää tehokkaasti uudelleen ja antaa rehellisille yrittäjille uusi mahdollisuus. Kaksi keskeistä aluetta suosituksessa ovat ennaltaehkäisevien järjestelyjen puitteet ja konkurssin tehneiden yrittäjien veloista vapautuminen. (Komission suositus uudesta lähestymistavasta liiketoiminnan epäonnistumiseen ja yrityksen maksukyvyttömyyteen 2014/135/EU, 1–3).

Suosituksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi varmistaa ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen olemassaolo ja helpottaa tervehdyttämissuunnitelmia koskevia neuvotteluja. Tervehdyttämissuunnitelmista tulisi olla selkeät ohjeet sekä mahdollista uutta rahoitusta tulisi suojata uudelleenjärjestelyn yhteydessä. Konkurssin jälkeisiä kielteisiä vaikutuksia tulisi rajoittaa ja rehelliset yrittäjät vapauttaa veloistaan kolmen vuoden kuluessa. (Komission suositus 2014/135/EU, 3–6).

Lopulta Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat vielä kaiken pohjalta uudistetun asetuksen maksukyvyttömyysmenettelystä (2015/848/EU) 20. päivä toukokuuta 2015. Asetusta sovelletaan kaikkia velkoja koskeviin julkisiin menettelyihin sekä tietyin edellytyksin

väliaikaisiin menettelyihin. Yksi keskeisimmistä muutoksista on maksukyvyttömyysasetuksen asettamat vaatimukset maksukyvyttömyysmenettelyn tunnistamisesta toisessa jäsenvaltiossa. Jäsenvaltioiden on tunnustettava toisen jäsenvaltion tuomioistuimen tekemä päätös maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta. Tunnustaminen johtaa siihen, että päätös maksukyvyttömyysmenettelystä saa ilman erillisiä muodollisuuksia samat vaikutukset käsittelymaassa, kuin sillä on menettelyn aloitusvaltion lain mukaan. Jotta tiedonvälitys menettelyjen aloittamisesta olisi mahdollista, on jäsenvaltioiden perustettava alueelleen maksukyvyttömyysrekisteri. Kyseiseen rekisteriin julkaistaan tarvittavat tiedot maksukyvyttömyysmenettelyistä kaikille velkojille nähtäväksi. (Asetus maksukyvyttömyysmenettelystä 2015/848/EU, 1, 11, 18–22).

Tunnustamisen lisäksi jäsenvaltioiden tuomioistuinten tai vaihtoehtoisesti selvittäjien on maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisen jälkeen viipymättä ilmoitettava maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta ulkomaisille velkojille. Ilmoitus on julkaistava Euroopan oikeusportaalissa. Ilmoituksen otsikko on julkaistava kaikilla unionin toimielinten virallisilla kielillä ja sisältö aloitusvaltion virallisella kielellä tai virallisilla kielillä. Ulkomaiset velkojat voivat oikeusportaalien avulla saada näin tiedon menettelyn alkamisesta. Tämän lisäksi velkojat voivat käyttää oikeusportaalien omien saataviensa ilmoittamiseen. (Asetus maksukyvyttömyysmenettelystä, 28–29).

Maksukyvyttömyysasetukseen kuuluu myös sekundäärimenettely ja yritysryhmien jäsenten maksukyvyttömyysmenettelyt. Sekundäärimenettelyssä on kyseessä tilanne, jossa maksukyvyttömyysmenettely aloitetaan ensin pääintressikeskuksessa ja myöhemmin toisen jäsenvaltion tuomioistuin aloittaa rinnakkain maksukyvyttömyysmenettelyn käsittelyn eli sekundäärimenettelyn. (Asetus maksukyvyttömyysmenettelystä, 13, 22–28).

Yritysryhmien maksukyvyttömyysmenettelyssä on kyse vapaaehtoisesta menettelystä, johon yritysryhmä eli emo- ja tytäryritys osallistuvat yhdessä. Kyseisessä menettelyssä yritysryhmän maksukyvyttömyyttä käsitellään yhtenäisempänä kokonaisuutena EU-alueella. Keskitetyn käsittelyn tavoitteena on saavuttaa tehokkaampaa maksukyvyttömyystilanteen hallintaa sekä kustannussäästöjä. Ryhmäkoordinoinnin erikoispiirteenä toimii nimettävä koordinaattori. Maksukyvyttömyysmenettelyyn liittyvien suositusten antaminen ja ryhmäkoordinointisuunnitelman valmistelu kuuluvat koordinaattorin tehtäviin. Ryhmäkoordinointisuunnitelma sisältää ehdotuksia toimenpiteistä, joilla yritysryhmän tai sen osan taloudellinen vakaus saadaan palautettua sekä ehdotuksia yrityksen sisäisten riita-asioiden ratkaisemiseksi ja selvittäjien välisiksi sopimuksiksi. (Asetus maksukyvyttömyysmenettelystä, 7, 29–36) .

3.2 Maksukyvyttömyysdirektiivi

Euroopan komissio antoi 22. päivä marraskuuta 2016 ehdotuksen direktiivistä, joka käsittelee ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevia puitteita ja yrittäjille tarjottavaa uutta mahdollisuutta. Lisäksi ehdotuksessa käsitellään toimenpiteitä uudelleenjärjestelyn, maksukyvyttömyyden ja veloista vapautumista koskevien menettelyjen tehostamiseksi sekä direktiivin 2012/30/EU muuttamista. (Euroopan komissio 2016, 1, 7–10).

Uudelle direktiiville nähtiin tarvetta, sillä vuonna 2014 annettu suositus uudesta lähestymistavasta liiketoiminnan epäonnistumiseen ja yrityksen maksukyvyttömyyteen sekä vuoden 2015 maksukyvyttömyysasetus eivät olleet tuottaneet haluttua lopputulosta. Suositus antoi hyvät perusperiaatteet, mutta se oli otettu käyttöön jäsenvaltioissa usein vain osittain. Asetus ei velvoita ottamaan käyttöön haluttuja menettelyjä eikä velvoita varmistamaan, että jäsenvaltion sisällä on käytössä tehokkaat ennaltaehkäisevät uudelleenjärjestelyt sekä mahdollisuus uuteen alkuun. (Euroopan komissio 2016, 1, 7–10).

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on täydentää maksukyvyttömyysasetusta siten, että Euroopan alueelle saataisiin vähimmäisvaatimukset ennaltaehkäiseville uudelleenjärjestelymenettelyille ja veloista vapautumiselle. Vähimmäisvaatimukset ovat tärkeitä, sillä niiden avulla varmistetaan hyvän liiketoimintaympäristön rakentuminen. Euroopan sisämarkkinoiden yhtenäistyminen parantaisi rajat ylittävää liiketoimintaa harjoittavien yritysten sekä sijoittajien oikeusvarmuutta. Yritysten kannustaminen ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen piiriin riittävän ajoissa, johtaisi useamman yrityksen selviytymiseen maksukyvyttömyystilanteissa sekä useampien työpaikkojen säilymiseen. (Euroopan komissio 2016, 2–4, 6–7).

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät ehdotuksen ja antoivat direktiivin maksukyvyttömyydestä (1023/2019/EY) 20. päivä kesäkuuta 2019. Direktiivi maksukyvyttömyydestä tai lyhyesti sanottuna maksukyvyttömyysdirektiivi käsittelee ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen puitteita, veloista vapautumista, maksukyvyttömyysmenettelyn tehostamiseksi tähtääviä toimia sekä ja direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamista. Direktiivin on tarkoitus astua voimaan 17. päivä heinäkuuta 2021, mutta voimaantuloa voidaan siirtää yhdellä vuodella eteenpäin. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 20–21, 37–38).

Direktiiviä sovelletaan taloudellisissa vaikeuksissa oleviin velallisiin, joita koskee todennäköinen maksukyvyttömyys tai joiden maksukyvyttömyyttä pyritään estämään tai velallisen elinkelpoisuus pyritään varmistamaan menettelyllä. Sovellusalan ulkopuolelle jäävät vakuutus- ja jälleenvakuutusyritykset, luottolaitokset, sijoitustoimintaa harjoittavat yritykset,

arvopaperikeskukset, keskusvastapuolet, muut rahoituslaitokset, julkisyhteisöt sekä luonnolliset henkilöt, jotka eivät ole yrittäjiä. (Maksukyvyyttömyysdirektiivi, 20–21).

3.2.1 Ennaltaehkäisevät uudelleenjärjestelyt

Maksukyvyyttömyysdirektiivi voidaan jakaa kolmeen osaan, joista ensimmäinen käsittelee ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen puitteita jäsenvaltioissa (Maksukyvyyttömyysdirektiivi, 21.) Kaikissa jäsenvaltioissa ei ole käytössä uudelleenjärjestelymenettelyjä, minkä takia oli tarve sisällyttää ennaltaehkäisevät menetelmät osaksi direktiiviä. Yritykset ohjataan näissä maissa usein suoraan likvidaatiomenettelyyn eli käytännössä suoraan konkurssimenettelyyn. Myös uudelleenjärjestelymenettelyjen käytännöissä on eroja. Esimerkiksi kaikki jäsenvaltiot eivät tunne uhkaavaa maksukyvyyttömyyttä, vaan velkajärjestelyt ovat mahdollisia vasta maksukyvyyttömyyden realisoiduttua. Tästä lainsäädäntöjen eroavaisuudesta kärsivät eniten yritysryhmät, joilla on toimintaa useammassa jäsenvaltiossa. (Euroopan komissio 2016, 2–4).

Eroavaisuuksien vähentämiseksi maksukyvyyttömyysdirektiivin artiklan 4 mukaisesti jäsenvaltioiden tulee varmistaa velallisen mahdollisuus ennaltaehkäiseviin uudelleenjärjestelyihin. Näin pyritään tasapuolisesti varmistamaan kaikkien jäsenmaiden yrityksille mahdollisuus päästä aikaisessa vaiheessa uudelleenjärjestelyjen piiriin. Uudelleenjärjestelyjä tulisi käyttää maksukyvyyttömyyden välttämiseen ja elinkelpoisuuden varmistamiseen. Direktiivi ei silti saa rajoittaa yrityksiä käyttämästä muita ratkaisuja maksukyvyyttömyyden välttämiseksi, vaan sen tulee toimia yhtenä vaihtoehtona. (Maksukyvyyttömyysdirektiivi, 21–23).

Uudelleenjärjestelyjen mahdollistamisen nähdään hyödyttävän useampia osapuolia kuin pelkästään elinkelpoisia yrityksiä, jotka pelastautuvat suoralta likvidaatiomenettelyltä. Velallisen aikainen pääsy ennaltaehkäisevien menettelyjen piiriin auttaa myös työntekijöitä. Useampi työpaikka säilyy, kun yritys potentiaalisesti jatkaa toimintaansa menettelyn avulla. Velkojat hyötyvät velallisyriksen aloittaessa menettelyn aikaisemmin. Aikaisella menettelyllä voidaan välttää tilanne, jossa yritys on täysin kykenemätön maksamaan takaisin velkojaan. (Euroopan komissio 2016, 2–4).

Menettelyyn pääsy on mahdollistettava kaikille sovellusalaan kuuluville. Jäsenvaltiot säilyttävät silti valtuuden rajoittaa tarpeen vaatiessa velallisten oikeutta hakea menettelyyn. Kirjanpitovelvoitteita vakavasti rikkoneet velalliset voitaisiin esimerkiksi rajata ulos. Silti velallisen korjattua asianmukaisesti tuomion perusteena olleet seikat, hänelle annettaisiin uusi mahdollisuus. Tämä tarkoittaa kirjanpidon korjaamista takaisin asianmukaiseen kuntoon. Rajausehtoina voi toimia myös velallisen aikaisemman rikostuomion lisäksi se, että velallisen elinkelpoisuus tulevaisuudessa on pysyvästi heikentynyt. Mikäli velkoja rajataan

järjestelyiden ulkopuolelle, on jäsenvaltioiden varmistettava, ettei uudelleenjärjestely vaikuta näihin velkoihin. (Maksukyvyyttömyysdirektiivi, 21–23).

Toisaalta jäsenvaltiot säilyttävät myös oikeuden rajata menettelyn ulkopuolelle tiettyjä velkatyyppejä. Näitä velkatyyppejä ei järjestellä uudelleen velallisten muiden velkojen mukana, vaan ne säilyvät maksuehtonsa menettelyn jälkeenkin. Direktiivi esittää, että näitä menettelyn ulkopuolisia velkoja voisivat olla työntekijöiden maksamatta olevat saatavat, elatusapusaatavat sekä ulkopuoliselle maksettavat vahingonkorvausvastuusta johtuvat saatavat. (Maksukyvyyttömyysdirektiivi, 21–23, 30).

Näiden lisäksi jäsenvaltioiden tulisi harkita säännöksiä, joiden avulla lainkäyttö- ja hallintoviranomaisten osallistumista rajoitetaan ennaltaehkäisevissä uudelleenjärjestelyissä. Rajoitus voisi tapahtua tilanteissa, joissa se on välttämätöntä ja oikeasuhteista, mutta sen toteuttaminen ei vaaranna asianomaisten ja asiaankuuluvien sidosryhmien oikeuksia. (Maksukyvyyttömyysdirektiivi, 23). Rajaamalla lainkäyttö- ja hallintoviranomaisten osallistumista ennaltaehkäiseviin uudelleenjärjestelyihin, pyritään saavuttamaan tehokkaampia menettelyjä ja kustannussäästöjä. Näihin menettelyihin tulisi kuitenkin sisällyttää jonkinlaista valvontaa velkojen ja muiden asianomaisten etujen takaamiseksi. (Euroopan komissio 2016, 30).

3.2.2 Uudelleenjärjestelymenettelyt käytännön tasolla

Jäsenvaltioiden on ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelymenettelyn mahdollistamisen lisäksi pohdittava tiettyjen käytännön tason säädösten lisäämistä omiin kansallisiin menettelyihin. Säädöksillä tavoitellaan yhdenmukaisempien ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelymenettelyjen mahdollistamista jäsenvaltioiden välillä. Esimerkiksi maksukyvyyttömyysdirektiivi määrittää tavat, joiden avulla jäsenvaltioiden tulisi helpottaa uudelleenjärjestelyä koskevia neuvotteluja. Eräs näistä tavoista on velallisen määräysvallan lisääminen menettelyn aikana. Velallisen tulisi säilyttää määräysvalta omaan omaisuuteensa kokonaan tai ainakin osittain uudelleenjärjestelyn aikana. Vain tapauskohtaisesti määrätään täysivaltainen selvittäjä, joka käyttää määräysvaltaansa velallisen päivittäisessä liiketoiminnassa. (Maksukyvyyttömyysdirektiivi, 6, 23).

Neuvotteluja tulisi helpottaa mahdollistamalla yksittäisen täytäntöönpanotoimen keskeyttäminen. Kielto olisi mahdollinen, jos sen toimeenpaneminen auttaa edistämään neuvotteluja velkojen kanssa. Täytäntöönpanokielto voidaan määrätä niin, ettei se koske kaikkia velkoja vaan kiellon ulkopuolelle saisivat jäädä velat, joiden täytäntöönpano ei vaaranna liiketoiminnan uudelleenjärjestelyä sekä velat, joiden täytäntöönpanotoimien keskeytys aiheuttaa velkojalle kohtuutonta haittaa. Koko täytäntöönpanokielto voitaisiin keskeyttää,

mikäli kielto ei enää tue uudelleenjärjestelyneuvotteluja tai, jos velallinen tai selvittäjä sitä pyytää. Keskeytys tulisi mahdollistaa myös tilanteissa, joissa kielto aiheuttaa kohtuutonta haittaa velkojille tai on johtamassa velkojan maksukyvyttömyyteen. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 23–26).

Velallisen käyttöön tulisi luoda ainakin yksi selkeä ja läpinäkyvä varhaisvaroitusväline, jonka avulla velallinen voisi havaita maksukyvyttömyyteen johtavia seikkoja ja saada tietoa siitä milloin on tarpeellista ryhtyä ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin. Jäsenvaltiot voisivat luoda varhaisvaroitusvälineen, joka varoittaisi tietyntyyppisten maksujen jäädessä maksamatta. Toisaalta varoitustavallisuutta voisivat vaihtoehtoisesti toimia julkisten tai yksityisten organisaatioiden tarjoamat neuvontapalvelut. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 22).

Menettelyjä edelleen yhdenmukaistaakseen maksukyvyttömyysdirektiivi määrittää tarkemmin uudelleenjärjestelyohjelmien sisällön perusvaatimukset. Maksukyvyttömyysohjelmaa laadittaessa on ohjelman sisällettävä vähintään seuraavat tiedot; menettelyn osapuolet, velallisyrittäjien varat ja velat sekä ehdotetut toimenpiteet maksukyvyttömyyden parantamiseksi. Ohjelmaan lisätään seloste siitä, miksi maksukyvyttömyyden välttäminen ja elinkeinotoiminnan elinkelpoisuuden varmistaminen ovat ohjelman avulla kohtuudella odotettavissa. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 26).

Uudelleenjärjestelyohjelman hyväksymis- sekä vahvistamisperiaatteille ja menettelyn etenemiselle luodaan direktiivillä selkeät vähimmäisehdot. Velallisella, velkojilla ja selvittäjillä tulee olla oikeus toimittaa uudelleenjärjestelyohjelmia muiden osapuolten hyväksyttäväksi. Asianomaisilla tulee olla oikeus äänestää hyväksymisestä. Hyväksymisen jälkeen on lainkäyttö- tai hallintoviranomaisen vahvistettava ohjelma. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 27–29).

Vahvistus voidaan tehdä, mikäli uudelleenjärjestelyohjelma on velkojien puolelta hyväksytty, velkojia kohdellaan esityksessä yhdenmukaisesti, ilmoitus ohjelmasta on toimitettu asianomaisille ja mikäli eri mieltä olevien velkojien etua ei loukata. Jos uudelleenjärjestelyohjelma sisältää tarpeen uuden rahoituksen hankkimiselle, ei tämä uusi velka saa aiheuttaa nykyisille velkojille kohtuutonta haittaa. Kaikkien velkojien suostumusta ei tarvita vahvistamisen yhteydessä, sillä eri mieltä olevat velkojaryhmät voidaan pakottaa uudelleenjärjestelyyn, mikäli edellytykset sille täyttyvät. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 27–29).

Uudelleenjärjestelyn aikana direktiivi edellyttää, että jäsenvaltioiden on varmistettava velalliselle mahdollisuus uuteen ja väliaikaiseen rahoitukseen. Velallisen kannalta on tar-

peellista suojata velallisen liiketoimet, jotka ovat kohtuullisia ja välittömästi tarpeen uudelleenjärjestelyohjelman neuvottelemisen kannalta. Näitä liiketoimia ei saa julistaa pätemättömiksi, mitätöitävissä oleviksi tai täytäntöönpanokelvottomiksi, mikäli velallinen myöhemmin ajautuu maksukyvyttömäksi. Näihin toimiin kuuluvat vähintään neuvottelun aikana syntyneet kulut, asiantuntijaneuvonnan kulut, työntekijöiden palkkojen maksamisen kulut sekä tavanomaiseen liiketoimintaan kuuluvat maksut ja suoritukset. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 30–31).

Maksukyvyttömyysdirektiivi vaatii vielä menettelyn nopeuttamista muilla keinoilla. Jäsenvaltioiden on esimerkiksi pyrittävä ottamaan uudelleenjärjestelytilanteissa kantaa oman pääoman haltijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin. He eivät saa näissä tilanteissa päästä kohtuuttomalla tavalla estämään tai toiminnallaan haittaamaan ohjelman hyväksymistä, vahvistamista ja toteutumista. Oman pääoman haltijalla viitataan henkilöön, jolla on omistusosuus velallisesta yrityksestä tai velallisen liiketoiminnasta. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 29, 31).

3.2.3 Yrittäjän uusi mahdollisuus

Maksukyvyttömyysdirektiivin toinen osa käsittelee veloista vapautumista ja elinkeinoharjoittamiskiellon päättämistä (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 32.) Tarve muuttaa nykyistä lainsäädäntöä tästä näkökulmasta lähtee siitä, että veloista vapautumiseen kuluvan ajan nähdään olevan liian pitkä monissa jäsenvaltiossa. Pitkät ja tehottomat menettelyt johtavat tällä hetkellä maksukyvyttömät yrittäjät velkaloukkuihin. Yrittäjät pyrkivät tätä lopputulosta välttääkseen joissain tapauksissa siirtymään harmaan talouden puolelle tai toiselle lainsäädäntöalueelle, missä menettelyt ovat nopeampia ja joustavampia. Yrittäjän mahdolliset pyrkimykset päästä pois velkaloukusta voivat siten aiheuttaa niin velalliselle kuin velkojille tarpeettomia lisäkustannuksia. (Euroopan komissio 2016, 4–5).

Käytännön tasolla nähdään tarpeelliseksi puuttua jäsenvaltioiden harjoittamiin liiketoimintakieltoihin. Nämä liiketoimintakiellot ovat usein voimassa pidemmän aikaa kuin pelkkä konkurssimenettely. Jotta yrittäjät saisivat todella uuden mahdollisuuden, olisi yrittäjille mahdollistettava uusi yritys myös saman liiketoiminnan harjoittamiseen. (Euroopan komissio 2016, 4–5).

Maksukyvyttömyysdirektiivin artiklan 20 mukaan yrittäjälle on annettava mahdollisuus ainakin yhteen täysmittaiseen veloista vapautumiseen. Vapautuksen saamiselle voidaan silti asettaa ehtoja. Vapautumisen ehdoksi voidaan asettaa esimerkiksi ehto, joka vaatii

maksamaan osan veloista. On myös mahdollista vaatia, että yrittäjän tulee lopettaa elinkeinotoiminta, liiketoiminta, käsiteollisuus tai ammattitoiminta johon velat liittyvät. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 32).

Jäsenvaltiot saavat rajoittaa vapautumismahdollisuuden piiriin pääsyä. Jos yrittäjä toimii velkojia tai muita sidosryhmiä kohtaan epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä, voidaan veloista vapautumismahdollisuutta evätä tai rajoittaa. Mikäli velallinen on rikkonut takaisinmaksuohjelman tai lainsäädännön velvoitteita, voidaan veloista vapautuminen evätä tai sitä voidaan rajoittaa. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 32–34).

Jäsenvaltiot voivat jättää veloista vapautumisen ulkopuolelle tiettyjä velkatyyppejä. Nämä velat jäävät voimaan eikä niistä voida vapautua menettelyn avulla. Näitä velkatyyppejä voivat direktiivin mukaan olla vakuusvelat, rikosoikeudelliset seuraamukset, vahingonkorvausmaksut ulkopuolisille, elatusvelat, menettelyn hakemisen ja menettelyn aloittamisen jälkeen syntyneet velat sekä vapautumisesta syntyneiden kustannusten velat. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 32–34).

Veloista vapautumisen määräajaksi on määritetty enintään kolme vuotta. Veloista vapautumiseen kuluvaa aikaa voidaan poikkeuksellisesti pidentää, mikäli yrittäjän perheen vakituista asuntoa ei ole muutettu rahaksi tai yrittäjälle on myönnetty suojatoimenpiteitä perheen vakituisen asunnon turvaamiseksi tai elinkeinotoiminnan jatkamisen kannalta olennaisten varojen turvaamiseksi. Maksukyvyttömyyden perusteella annettu elinkeinotoiminnan harjoittamiskielto loppuu veloista vapautumiseen kuluvan ajan päätteeksi. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 32–34).

3.2.4 Maksukyvyttömyysmenettelyjen tehostamistoimet

Maksukyvyttömyysdirektiivin kolmas osa käsittelee toimenpiteitä, joiden avulla uudelleenjärjestelyjä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevia menettelyjä voidaan tehostaa (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 34.) Tehostamistoimenpiteiden tarve perustellaan menettelyjen pitkällä kestolla. Tehokkaammat uudelleenjärjestelymenettelyt hyödyttäisivät niin velallisia kuin velkojia. Jos menettelyjen puitteet olisivat tehokkaampia, esimerkiksi pankit pystyisivät velkojan asemassa suorittamaan tehokkaampaa maksulaiminlyöntien ja järjestämättömien lainojen hallintaa. (Euroopan komissio 2016, 5–6).

Menettelyjen tehostamiseksi edellytetään, että lainkäyttö- ja hallintoviranomaiset omaavat riittävästi oman alansa asiantuntemusta, jotta he voivat hoitaa tehtävänsä tehokkaasti. Tätä osaamista voitaisiin tarvittaessa parantaa viranomaisille suunnatulla asianmukaisella aiheeseen liittyvällä koulutuksella. Asiantuntemuksen merkitys korostuu, sillä esimerkiksi

tuomareiden erikoistumisen taso vaikuttaa heidän kykyynsä tehdä nopeita päätöksiä. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 34–35; Euroopan komissio 2016, 5–6).

Tehostamisen kannalta nähdään tarpeelliseksi varmistaa myös selvittäjien asiantuntemus. Tarvittaessa asiantuntemusta tulisi vahvistaa samalla tavalla kuin viranomaisilla, eli asianmukaisella soveltuvalle koulutuksella. Kelpoisuusedellytyksien lisäksi selvittäjien määräämis-, erottamis- ja eroamismenettelyjen tulee olla selkeät, läpinäkyvät ja oikeudenmukaiset. Selvittäjien tehokkaan, puolueettoman ja pätevän toiminnan varmistamiseksi tulisi jäsenvaltioiden ottaa käyttöön asianmukaiset valvonta- ja säätelyprosessit. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 34–35).

Menettelyn eri vaiheissa tulisi edistää sähköisten viestintävälineiden käyttöä osapuolten toiminnassa. Velallisen, velkojen, selvittäjän sekä lainkäyttö- tai hallintoviranomaisen pitäisi pystyä asioimaan sähköisten viestintävälineiden avulla. Sähköisen viestinnän avulla tulisi pystyä ilmoittamaan saatavat, lähettämään velkojalle suunnatut viestit, toimittamaan uudelleenjärjestely- tai takaisinmaksuohjelmat sekä pyytämään riitauttamis- ja muutoksenhakua. (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 34–35).

3.3 Suomessa tapahtuneet muutokset

Suomessa Euroopan parlamentin ja neuvoston suunnittelemat muutokset alkoivat vaikuttaa vuonna 2015. Suomessa alettiin valmistella maksukyvyttömyysasetuksen voimaantuloa. Uusi asetusta tulisi sovellettavaksi konkurssissa, yrityssaneerauksessa ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Maksukyvyttömyysasetus vaikuttaa erityisesti tuomioistuimen toimivaltaan, maksukyvyttömyysrekisterin käyttöön sekä saatavien ilmoittamiseen. Uutena asetusta toi mahdollisuuden sekundäärimenettelyyn ja ryhmäkoordinoitimenettelyyn. (Oikeusministeriö 2015; Oikeusministeriö 2016, 30–39).

Maksukyvyttömyysrekisterin vaatimukset vaativat osin kansallisen lainsäädännön muokkaamista. Suomessa on olemassa konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annettu laki (20.2.2004/137). Laki konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä määrittää 9 §:ssä, että rekisteriin merkityt tiedot ovat julkisia ja jokaisella on oikeus saada rekisteristä tietoja maksua vastaan. Maksukyvyttömyysasetuksen edellytysten täyttämiseksi tulisi tiettyjen asioiden silti muuttua. Rekisterin tietojen tulisi olla maksuttomasti saatavilla ja tietokanta tulisi liittää EU:n oikeusportaaliin. (Oikeusministeriö 2016, 31–34). Asetuksen edellyttämät lait vahvistettiin ja ne astuivat voimaan vuonna 2017 (Eduskunta 2018.)

Asetuksen tuomia muutoksia valmisteltaessa nähtiin tarpeelliseksi aloittaa sivuhanke, jossa työryhmä arvioi laajemmin konkurssilain toimivuutta ja yksinkertaistumahdollisuuksia (Oikeusministeriö 2015.) Valmistelun pohjalta syntyi esitys, jonka neljä pääteemaa olivat: konkurssisaatava, ympäristövastuu, julkisselvitys sekä konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmä Konsti (Aalto & Vähätalo 2018, 71–78.)

Selvityksessä ehdotettiin pesäluettelon sisältövaatimusten keventämistä konkurssisaatavien osalta. Lisäksi ehdotettiin konkurssimenettelyn määräaikojen muuttamista ja niiden noudattamisen valvomisen muuttamista. Ympäristövastuut oli myös tarpeellista määrittää konkurssipesien ollessa vastuussa velallisen toiminnasta syntyneestä ympäristön pilaantumisesta tai velallisen synnyttämästä jätteestä. Julkisselvityksissä käsiteltiin kysymyksiä, joihin laki ei ollut vielä ottanut kantaa, mutta joihin käytännön kannalta olisi hyvä olla selkeät toimintaohjeet. Lainsäädännön piiriin haluttiin ottaa mukaan säädökset Konstiin liittymisestä, mitä sinne tallennetaan ja miten sinne tallennettuja tietoja käytetään. (Aalto & Vähätalo 2018, 71–78). Konkurssilain tarkistamisen yhteydessä syntyneet lait vahvistettiin ja ne tulivat voimaan 2019 (Eduskunta 2020.)

Suomessa maksukyvyttömyysdirektiiviä koskevat neuvottelut aloitettiin valtioneuvoston työryhmässä tammikuussa 2017. Aluksi tätä varten kerättiin asiantuntijalausuntoja. Osa näistä lausunnoista oli kerätty ennen varsinaisten neuvottelujen alkamista. (Eduskunta 2017). Osa taas kerättiin valiokunnista sekä valiokuntien asiantuntijoilta neuvottelujen aikana. Asiaa käsiteltiin eduskunnan suuressa valiokunnassa, talousvaliokunnassa sekä lakivaliokunnassa vuosien 2017–2018 aikana. (Eduskunta 2019). Direktiivin sisällöstä syntyi yhteisymmärrys Euroopan neuvoston ja Euroopan parlamentin välillä joulukuussa 2018. (Oikeusministeriö a.s.a.).

Neuvottelujen lomassa vuonna 2017 aloitettiin sivuprojekti, jossa selvitettiin yrittäjien mahdollisuuksia vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta Euroopan maissa ja Yhdysvalloissa. Selvitys tehtiin osin pääministeri Juha Sipilän vuosien 2017–2019 hallituksen toimintasuunnitelman mukaisesti ja osin maksukyvyttömyysdirektiiviehdotus huomioon ottaen. Selvityksessä ei otettu kantaa siihen, tulisiko Suomen helpottaa henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista. Selvityksessä tutustuttiin eri maiden mahdollistamiin veloista vapautumisen vaihtoehtoihin. (Heinonen 2018, 11–12, 89–91; Valtioneuvoston kanslia 2017, 25).

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat maksukyvyttömyysdirektiivin 20. päivä kesäkuuta 2019 (Maksukyvyttömyysdirektiivi, 1.) Suomessa direktiivin täytäntöönpano aloitettiin vuonna 2020 asettamalla työryhmä valmistelemaan direktiivin edellyttämiä muutoksia

lainsäädäntöön. Direktiivin valmistelun lisäksi työryhmän tavoitteisiin asetettiin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman suunnittelemien muutosten valmistelut. Hallitusohjelman tavoitteet ja direktiivin tavoitteet ovat samankaltaiset. Hallitusohjelman mukaan Suomen hallituksen tulisi selvittää yksityishenkilön velkajärjestelylain ja yrityssaneerauslain muutostarpeita. Tavoitteena olisi velkajärjestelyjen ja niiden kattavuuden parantaminen sekä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksien vahvistaminen. (Oikeusministeriö 2020a, 1–2).

Maksukyvyttömyyslainsäädäntö on muutenkin vuonna 2020 muutosten alla. Oikeusministeriössä on aloitettu maksukyvyttömyysdirektiivin täytäntöönpanon lisäksi uudestaan konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmästä annetun lain muuttamista koskeva hanke. Hankkeen tarkoituksena on selvittää mahdollisuutta kattaa uudistetun järjestelmän kuluja käyttäjiltä veloittavilla maksuilla. (Oikeusministeriö b s.a). Samana vuonna ryhdyttiin valmistelemaan väliaikaista muutosta konkurssilakiin. Koronaviruksen mukanaan tuomia talousvaikeuksia pyritään vähentämään rajoittamalla velkojen oikeuksia hakea velallinen konkurssiin. Velkoja tarvitsisi väliaikaisen muutoksen myötä vahvempaa näyttöä yritysten maksukyvyttömyydestä kuin ainoastaan sen, ettei yritys ollut maksanut velkojaan viikon kuluessa maksukehotuksesta. (Oikeusministeriö 2020b).

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen toteuttamisen lähtökohtia. Luvun alussa käydään läpi tutkimuksen tavoite. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimuksessa käytetty aineisto sekä lopuksi tutkimusmenetelmä ja käytetyt analysointitavat.

4.1 Tutkimuksen tavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia miten Euroopan parlamentin ja neuvoston maksukyvyttömyysdirektiivin ja sitä edeltäneen maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen odotetaan vaikuttavan suomalaisten yritysten maksukyvyttömyysmenettelyihin. Tutkimuksen pääongelma on jaettu neljäksi alaongelmaksi. Tutkimuksessa pyritään alaongelmien kautta saamaan vastaus pääongelmaan.

Opinnäytetyön pääongelma:

Miten Euroopan parlamentin ja neuvoston maksukyvyttömyysdirektiivin sekä sitä edeltäneen maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen nähdään vaikuttavan suomalaisten yritysten maksukyvyttömyysmenettelyihin?

Opinnäytetyön alaongelmat:

1. Millaisia vaikutuksia ennaltaehkäisevillä uudelleenjärjestelyillä odotetaan olevan yrityssaneeraukseen?
2. Miten direktiivin veloista vapautumismahdollisuuden odotetaan vaikuttavan konkurssimenettelyihin?
3. Miten direktiivin säädösten odotetaan vaikuttavan maksukyvyttömyysmenettelyjen velkoihin?
4. Minkälaisia muutostarpeita direktiiviehdotuksen nähdään tuovan Suomen insolvenssilainsäädäntöön?

4.2 Tutkimuksessa käytetty aineisto

Tutkimuksen aineistona toimivat maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen pohjalta annetut lausunnot. Lausunnot on kerätty verkkolähteistä valmiiksi annettuina. Tähän opinnäytetyöhön on valittu aineistoksi seuraavat lausunnot:

- Oikeusministeriön keräämät asiantuntijalausunnot
- Talousvaliokunnan keräämät asiantuntijalausunnot
- Lakivaliokunnan keräämät asiantuntijalausunnot
- Talous- ja valiokunnan antamat lausunnot
- Euroopan talous- ja sosiaalikomitean antama lausunto
- Euroopan Keskuspankin lausunto

Oikeusministeriö keräsi asiantuntijalausuntoja komission direktiiviehdotuksesta maksukyvyyttömyyslainsäädäntöjen harmonisoimiseksi ajalta 24.11.–23.12.2016. Oikeusministeriö sai aiheesta 18 lausuntoa. Lausunnon antoivat: Konkurssiasiamies, Keski-Suomen kärjäoikeus, Osuuspankkiryhmä, Suomen Asianajajaliitto, Elinkeinoelämän keskusliitto, Helsingin kärjäoikeus, Työeläkevakuuttajat TELA ry, Velkaneuvonta ry, Valtiovarainministeriö, Espoon kärjäoikeus, Finanssialan keskusliitto, Finnvera, Insolvenssioikeudellinen Yhdistys ry, Verohallinto, Keskuskauppakamari, Suomen Yrittäjät, Suomen pääomasijoitusyhdistys ry ja Yrityssaneerausyhdistys ry.

Talousvaliokunnan tehtäväksi tuli antaa suurelle valiokunnalle lausunto komission direktiiviehdotuksesta, joka käsittelee varhaisen vaiheen saneerausta ja toista mahdollisuutta. Tätä varten talousvaliokunta kuuli asiantuntijoita 28.2.2017 ja kävi läpi aikaisemmin pyydettyjä aiheeseen liittyviä kirjallisia lausuntoja. Talousvaliokunta kuuli kahdeksaa henkilöä ja sai yhden kirjallisen lausunnon. Kuultavana olivat talousvaliokunnassa:

- lainsäädäntöneuvos Mari Aalto, oikeusministeriö
- finanssisihteeri Milla Kouri, valtiovarainministeriö
- osaston johtaja, kärjätuomari Matti Palojärvi, Helsingin kärjäoikeus
- konkurssiasiamies Helena Kontkanen, konkurssiasiamiehen toimisto
- lakimies Antti Laitila, Finanssialan Keskusliitto ry
- asianajaja Salla Suominen, Suomen Asianajajaliitto
- lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät ry
- professori Tuula Linna

Kirjallisen lausunnon antoi Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry. Lausuntojen pohjalta talousvaliokunta antoi suurelle valiokunnalle oman lausuntonsa 14.3.2017.

Lakivaliokunnalle tuli tehtäväksi antaa lausunto suurelle valiokunnalle komission direktiiviehdotuksesta, joka käsittelee varhaisen vaiheen saneerausta ja toista mahdollisuutta. Tätä varten lakivaliokunta kuuli asiantuntijoita 22.2.–24.2.2017 ja kävi läpi aikaisemmin pyydettyjä kirjallisia aiheeseen liittyviä lausuntoja. Lakivaliokunta kuuli kymmentä henkilöä ja sai viisi kirjallista lausuntoa. Kuultavana olivat lakivaliokunnassa seuraavat:

- lainsäädäntöneuvos Mari Aalto, oikeusministeriö
- finanssisihteeri Milla Kouri, valtiovarainministeriö
- kärjätuomari Hannele Piisi, Helsingin kärjäoikeus
- konkurssiasiamies Helena Kontkanen, konkurssiasiamiehen toimisto
- asiantuntija Santeri Suominen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- lakimies Antti Laitila, Finanssialan Keskusliitto ry
- yhdistyksen sihteeri, asianajaja Mika Karppinen, Insolvenssioikeudellinen yhdistys ry
- asianajaja Salla Suominen, Suomen Asianajajaliitto
- lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät ry
- professori Tuula Linna

Kirjallisen lausunnon antoivat työ- ja elinkeinoministeriö, Helsingin hovioikeus, Valtakunnavoudinvirasto, Verohallinto ja professori Päivi Leino-Sandberg. Lakivaliokunta antoi oman lausuntonsa lausuntojen pohjalta 17.3.2017 suurelle valiokunnalle.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea antoi lausuntonsa komission direktiiviehdotuksesta 29.3.2017. Lausunto annettiin Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston pyynnöstä. Euroopan keskuspankki (EKP) antoi lausuntonsa 7.6.2017. Lausunto annettiin EKP:ta velvoittavan perussopimuksen 127 artiklan perusteella, jonka mukaan EKP:n on otettava kantaa maksukyvyttömyysdirektiiviehdotukseen, sillä se sisältää sen toimivaltaa koskevia säädöksiä.

Aineistoon kuuluu kokonaisuudessaan 38 lausuntoa eri toimijoilta. Lausunnoista on karjittu pois identtiset lausunnot. Mikäli sama lausunto on aineistossa kaksi kertaa, toinen lausunnoista on rajattu pois, jolloin jäljelle jää vain yksi aiheeseen liittyvä lausunto. Esimerkiksi talous- ja lakivaliokuntien haastattelemat henkilöt ovat joissakin tapauksissa antaneet identtiset lausunnot kumpaankin valiokuntaan. Näissä tilanteissa on asianmukaista ottaa lausunto huomioon vain kerran.

4.3 Tutkimusmenetelmä ja analysointitavat

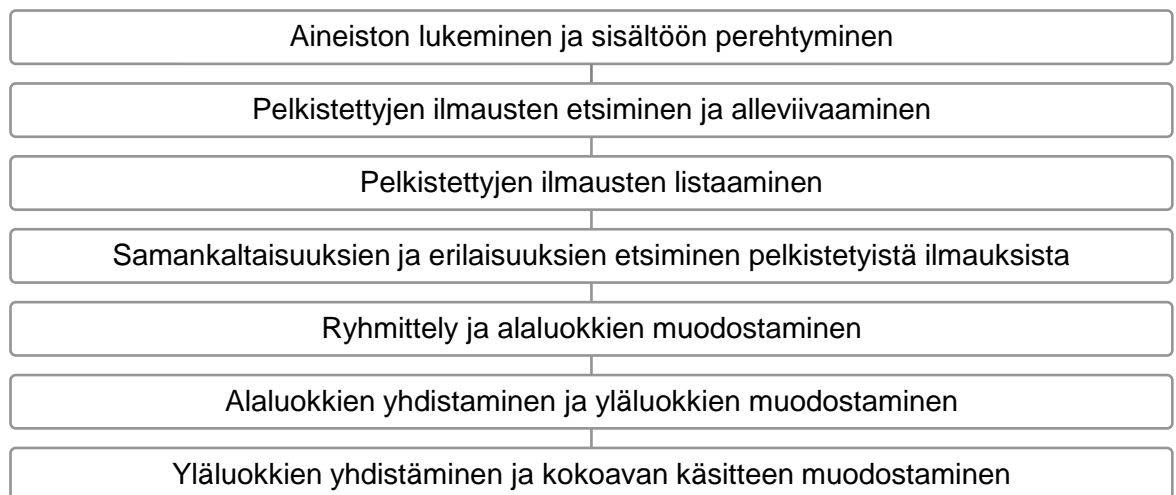
Tutkimus voi olla kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen, mutta myös näiden kahden yhdistelmät ovat mahdollisia. Kvantitatiivinen tutkimus keskittyy enemmän numeroiden ja lukujen tutkimiseen, siinä missä kvalitatiivinen tutkimus keskittyy löytämään kokonaisuudesta merkitystä laajemmin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 131–132). Kvantitatiivinen tutkimus soveltuu siis paremmin tilanteisiin, joissa argumentoidaan muuttujien, esimerkiksi lukujen ja niiden yhteyksien avulla. Kvantitatiivinen tutkimus soveltuu tilanteisiin, jossa pyritään analysoimaan aineistoa kokonaisuutena. (Alasuutari 2011, 34–39).

Tässä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen aikana paneudutaan kokonaisvaltaisesti maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen ympärillä tapahtuneeseen keskusteluun lausuntojen avulla. Aihealuetta tarkastellaan lausuntojen avulla eri osapuolten näkökulmista. Kokoamalla lausunnot yhteen pyritään saamaan kokoelma näkemyksistä, joiden perusteella tullaan luomaan yleiskuva aiheesta.

Analysointimenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytetään sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimusmenetelmän perusanalysointimenetelmistä. Tämän menetelmän avulla voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti erilaisia dokumentteja, kuten kirjoja tai raportteja, mutta myös suullista materiaalia, kuten puheita tai haastat-

teluja. Analyysin aikana tutkimusaineisto ensin pelkistetään, jonka jälkeen sen sisältö ryhmitellään. Ryhmittelyn avulla luodaan vielä lopuksi yleiskäsitteitä aiheeseen. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 89, 100, 105–109).

Analyysi voi olla Eskolan esittämän mallin mukaisesti aineistolähtöinen, teoriaohjaava tai teorialähtöinen. Tässä tutkimuksessa käytetään aineistolähtöistä analyysiä eli analysointityksiköt valitaan sopimaan juuri tämän tutkimuksen tarkoitukseen sekä tehtävänasette- luun. Oleellista aineistolähtöisessä analyysissä on myös se, että analysointivaiheessa py- ritään jättämään tutkimuksen ulkopuolelle kaikki, mitä aiheesta aikaisemmin tiedetään. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 92–93).

Kuvio 5. Aineistolähtöisen sisältöanalyysin eteneminen (mukaillen Sarajärvi & Tuomi 2018)

Kuviossa 5. on esitetty Sarajärven ja Tuomen (2018, 105–106) mallia mukaillen aineisto- lähtöisen sisältöanalyysin etenemisen vaiheet. Analyysin tekemiseen sisältyy seitsemän vaihetta, joihin sisältyy aineistoon tutustuminen, aineiston rajaaminen ja yhdisteleminen. Kaikki alkaa kuvion 5. mukaisesti aineistoon perehtymisellä. Tämän jälkeen aineistoa kar- simalla pyritään pelkistämään tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto pois. Pois voi- daan karsia tieto, joka ei vastaa tutkimustehtävää. Vain tutkimuksen kannalta keskeiset tiedot etsitään, alleviivataan ja kerätään yhteen. Lauseet pelkistetään lyhyemmiksi ilmauk- siksi, kun ne ovat kerätty yhteen. Seuraavassa vaiheessa lauseet ryhmitellään vielä tii- viimmiksi kokonaisuuksiksi. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 105–107).

Ryhmittelyn kannalta on tärkeä määrittää analysointiyksikkö, joka kertoo millä tarkkuudella analysointi suoritetaan. Analysointiyksikkö voi olla sana, lause, lausuma tai ajatuskokonai- suus, joka sisältää useita lauseita. Yksikötarkkuuden määrittää lopulta tutkimustehtävä

sekä aineiston laatu. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 105). Tässä tutkimuksessa aineistonanalysointiyksikkönä ovat ajatuskokonaisuudet.

Taulukko 1. Esimerkki ryhmittelystä (mukaillen Sarajärvi & Tuomi 2018)

Pelkistetyt lauseet	Alaluokat
Pelkistetty ilmaus 1 Pelkistetty ilmaus 2	Alaluokka 1
Pelkistetty ilmaus 3 Pelkistetty ilmaus 4	Alaluokka 2

Taulukossa 1. on mukailtu Sarajärven ja Tuomen (2018, 107–109) esittämää esimerkkiä siitä, miten aineistoa ryhmitellään. Samaa aihetta kuvaavat käsitteet ryhmitellään yhteen omiksi luokikseen. Pelkistettyjä ilmauksia tulee yhdistää niiden tapa kuvata aiheen samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Tämän avulla aineisto tiivistyy vielä lisää. Alaluokkia voi vielä niiden määrää vähentääkseen yhdistää ylä-, pää- ja yhdistäviin luokkiin samalla tavalla, kuin pelkistettyjä lauseita yhdistettiin alaluokiksi. Lopuksi jäljelle jäävien luokkien avulla luodaan tulkinnat ja muut päätelmät aineistosta. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 107–111).

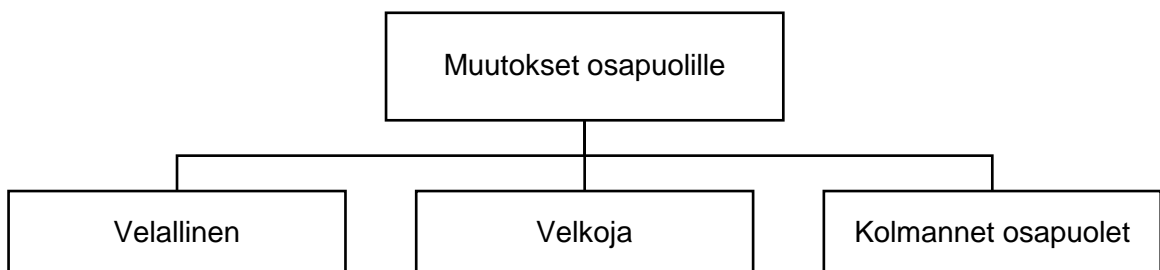
Lausunnoista saatuja tuloksia verrattiin vielä lopuksi toteutuneeseen maksukyvyttömyysdirektiiviin. Lausuntojen antohetkellä maksukyvyttömyysdirektiiviin sisältyi epävarmuuksia, sillä sen sisältö ei ollut vielä varmistunut. Nyt, kun maksukyvyttömyysdirektiivi on tullut voimaan, voidaan osa lausuntoihin sisältyneistä odotuksista vahvistaa. Esimerkiksi nyt voidaan todeta, että direktiivin artiklan vahvistaminen johtaa tiettyyn odotettuun muutokseen, sillä ei ole enää tarvetta spekuloida direktiivin sisällöstä.

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen tuloksia. Tulokset perustuvat lausuntoihin tehtyyn sisällönanalyysiin. Pääluku on jaettu neljään kappaleeseen, josta yksi käsittelee aina yhtä tutkimuskysymystä. Tutkimustuloksia on havainnollistettu kuvioiden ja tekstiviittausten avulla.

5.1 Ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen vaikutukset

Ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen vaikutusten luokittelu on nähtävissä liitteessä 1. Luokittelun kaksi keskeistä yhdistävää luokkaa ovat menettelyn tuomat vaikutukset eri osapuolille sekä vaikutukset käytännön tasolla.

Kuvio 6. Osapuolet, joihin uudelleenjärjestelyt vaikuttavat

Kuviossa 6. nähdään osapuolet, joihin direktiivi lausuntojen perusteella vaikuttaa. Näitä osapuolia ovat velallinen, velkoja ja kolmannet osapuolet. Velallisen kohdalla saneeraukseen pääseminen helpottuu. Saneerauskynnystä alennetaan, jotta velallisen maksukyvyttömyyteen voidaan puuttua aikaisemmin. Tämä kuitenkin vaatii velallisen entistä aktiivisempaa osallistumista saneerausprosessiin. Samalla korostuu velallisyriityksen johtajien rooli ja velvollisuus puuttua ajoissa heikkenevään maksukykyyn asianmukaisilla toimenpiteillä. Yrittäjien tietoisuus lisääntyy, kun heille tarjotaan varhaisessa vaiheessa entistä paremmin erilaisia varoitustyökaluja sekä muita neuvontapalveluita.

Velkojen kohdalla uudelleenjärjestelyt vaikuttavat pääsääntöisesti perintäasteeseen. Velallisen aikainen pääsy velkojen järjestelyjen piiriin voi edesauttaa velkojan mahdollisuutta saada suurempi osa saatavastaan takaisin. Direktiivissä pyritään lyhentämään maksukyvyttömyysmenettelyjen kestoja, minkä takia on vaarana, ettei lyhyen maksuohjelman aikana ehditä järjestellä velkoja niin paljon kuin aikaisemmin. Tämä taas johtaisi perintäasteen pienenemiseen.

Kolmansiin osapuoliin direktiivi tulee vaikuttamaan siten, että myös aikaisemmin neutraaleilta osapuolilta voidaan edellyttää tulevaisuudessa tiettyä aktiivisuutta. Kolmannet osapuolet ovat velvollisia reagoimaan velallisen taloudellisen tilanteen heikkenemiseen. Esimerkiksi kirjanpitäjät, tilintarkastajat ja veroturvaviranomaiset olisivat jollain tapaa velvollisia reagoimaan velallisen taloudellisen tilan heikkenemistä osoittaviin tekijöihin.

Ennaltaehkäisevät uudelleenjärjestelyt tai toiselta nimeltään varhaissaneeraus tulee lausuntojen perusteella käytännössä synnyttämään enemmän neuvottelulähtöisiä menettelyjä. Menettely toimisi samalla enemmän saneerausta täydentävänä kuin sen korvaavana menettelynä. Se toteutettaisiin pääosin käräjäoikeuksien ulkopuolella velallisen ja velkojien välillä. Esimerkiksi Suomen Yrittäjien lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen esitti lausunnossaan 23.2.2017 menettelyn seuraavasti:

”Varhaissaneeraus voisi menettelynä sopia vapaaehtoisten velkajärjestelyjen ja varsinaisen saneerausprosessin väliin. Varhaissaneerauksessa viranomaistoimet rajoitettaisiin esityksen mukaan vain välttämättömiin toimiin. Alkuun kyse olisi rahoitusneuvottelutyypisistä menettelyistä, johon liittyy erilaisia keskeytystoimia, kuten ulosoton keskeytys (stay). Tuomioistuinta tarvitaan erillistä vahvistamista sitovan oikeustilan aikaansaamiseksi vain, jos suunnitelmat vaikuttavat vähemmistön oikeusasemaan tai menettelyssä laaditaan määräyksiä uuden rahoituksen asemasta.”

Velallisen osallistuessa aikaisemmin saneeraukseen, nähdään saneerauksen onnistumismahdollisuuksien nousevan. Velalliset hakeutuvat usein liian myöhään saneeraukseen, jolloin ei ole enää mitään tehtävissä. Nyt kun tilaisuus tarjotaan aikaisemmin, tulisi sen vastavuoroisesti lisätä saneerauksen onnistumismahdollisuuksia. Kun onnistuneiden saneerauksien määrä kasvaa, tulisi myös saneerauksien suhteen konkurssimenettelyihin kasvaa.

Direktiivi tuo mukanaan muutoksia myös yrityssaneerauksen peruseriaatteisiin. Saneerauksessa on ollut kyse kollektiivisesta menettelystä eli yleistäytäntöönpanosta, mutta nyt yksittäisen täytäntöönpanon kieltä tulee muuttamaan tätä. Yrityssaneeraus siirtyy osittain erillistäytäntöönpanon piiriin, kun syntyy mahdollisuus keskeyttää yksittäisen perintätoimenpiteen toteutuminen.

Saneeraukseen pääsyn helpottamismahdollisuuden pelätään pahimmillaan lisäävän turhien saneerausmenettelyjen aloittamisia. Velallisyrittäjien johto saattaa sanktioiden pelossa ja lisääntyneiden velvollisuuksien takia hakeutua saneeraukseen tilanteissa, joissa se ei olisi ollut tarpeellista. Toisaalta velalliset saattavat nähdä saneerauksen tilaisuutena pitkittää tai siirtää konkurssiin hakeutumista.

Neuvottelujen mahdollistaminen ei välttämättä johda nykyistä parempaan lopputulokseen. Jos neuvottelujen piirissä on useita velkojia, voivat pelkät neuvottelut muuttua nopeasti

hyvin ongelmallisiksi. Oman ongelmansa tuovat julkisvelkojat, joiden osuus neuvoteltavista varoista voi olla huomattavan suuri, mutta joilla ei ole oman tehtävänsä toteuttamisen takia aina mahdollisuutta neuvotella. Näissä tilanteissa päädytään lopulta käyttämään perinteistä saneerausta, jolloin neuvottelujen todellinen tarkoitus jää vähäiseksi.

Yksittäisen täytäntöönpanon hyödyt voivat jäädä vähäisiksi. Velallisen ollessa ulosottovaiheessa taloudellisesti huonossa tilanteessa, yhden täytäntöönpanon pysäyttäminen ei välttämättä riitä tasapainoittamaan tilannetta. Tarvitaan laajempia toimia kuin mitä neuvotteluvaiheessa voidaan toteuttaa. Tällaisessa tilanteessa ennaltaehkäisevät uudelleenjärjestelyt eivät hyödytä velallista tai velkojia. Huomioitava on riittääkö yksittäisen täytäntöönpanokiellon uhka lisäämään neuvottelujen määrää velallisen ja velkojan välillä, erityisesti jos velkojen perintätoimiin kuuluvat joissain vaiheessa muutenkin neuvottelut velallisen kanssa. Esimerkiksi verohallinnolla on tapana neuvotella maksusuunnitelmasta velallisen kanssa.

Koko ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyjen hyöty saattaa jäädä saavuttamatta, jos yrittäjien asenteita ei muokata. Yrittäjien tietoisuutta aikaisemmasta saneerausmahdollisuudesta tulee lisätä ja samalla muokata asenteita hakea apua talousvaikeuksiin. Asenteiden muokkaaminen auttaa välttämään tilanteita, joissa yrittäjä itse aiheuttaa omien talousvaikeuksiensa pahentumista. Tuula Linna nosti esille tämän ongelman lausunnossaan 28.2.2017 seuraavasti:

”Varhaissaneerauksen suurempi este saattaa olla yrittäjien asenne yrittää loppuun saakka ja ajautua konkurssiin.”

Yritysten elinkaari on otettava myös huomioon. Yrityksen selviytyttyä saneerauksesta sen toiminta saattaa silti loppua muutaman vuoden päästä. Yritystä pyörittänyt yrittäjä eläköityy eikä jatkajaa yritykselle ole. Vastaavasti kyseessä saattaa olla start up- tai kasvuyritys, jonka riskilähtöinen kasvu saattaa sen uudestaan talousvaikeuksien partaalle. Uudelleenjärjestelyt voivat toimia hetkellisenä ratkaisuna, mutta ne eivät voi antaa takeita tulevaisuuteen.

5.2 Veloista vapautumisen vaikutukset konkurssimenettelyyn

Veloista vapautumisen vaikutusten luokittelu on nähtävissä liitteessä 2. Vaikutusten pääluokkiin kuuluvat suorat muutokset, sivuvaikutukset sekä käytännön tason odotukset. Veloista vapautumisen käytännön toteutus voi lausuntojen perusteella tapahtua useammalla tavalla. Yksi esitetyistä tavoista olisi toteuttaa vapautuminen yksityishenkilön velkajärjestelyn kautta. Tällöin ei tarvitsisi muuttaa paljon nykyistä konkurssimenettelyä eikä konkurssilakia, vaan pääsääntöisesti muutokset kohdistuisivat yksityishenkilöiden velkajärjestelyistä

annettuun lakiin. Käytännön tasolla esitetty voisi toimia, kuten insolvenssioikeudellisen yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja Eeva Arko-Koski ja asiamies Olli Rantanen esittävät lausunnossaan 23.12.2016:

"Kysymys on suomalaisessa yksityishenkilön velkajärjestelyissä tavallisille yksityishenkilöille mahdollistetun niin sanotun nolla -ohjelman laajentamisesta myös yrittäjiin / yksityisiin elinkeinonharjoittajiin, mitä voidaan pitää Direktiiviehdotuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta perusteltuna."

Toisaalta menettely voitaisiin toteuttaa myös osana konkurssimenettelyä. Yrittäjän ei erikseen tarvitsisi hakeutua mukaan yksityishenkilön velkajärjestelyihin. Olisi vain yksi yhtenäinen menettely, jonka päätteeksi velallinen saisi anteeksi velkansa. Riippumatta toteutustavasta, velallisten yritysten velat ja yksityiset velat, joita ei kohtuudella voida erottaa toisistaan tulee direktiivin perusteella käsitellä saman prosessin aikana. Tästä johtuen konkurssimenettelyn ja yksityishenkilön velkajärjestelyn välille syntyy joka tapauksessa tiiviimpi yhteys.

Käytännön toteutuksesta kolmessa vuodessa voi lausuntojen perusteella muodostua konkurssimenettelylle pysyvä haaste. Esimerkiksi yksityishenkilöiden velkajärjestelyt voidaan toteuttaa kolmessa vuodessa, mutta näin ei käytännössä kuitenkaan toimita eikä siihen edes aina pyritä. Jos menettelyyn kuuluu useampi oikeudenkäynti tai menettelyä varten on kerättävä tietty määrä varoja, voi menettelyn toteutuminen helposti pitkittyä yli kolmen vuoden tavoitteen.

Velkojen riskien nähdään lisääntyvän kolmen vuoden aikaisella veloista vapautumisella. Lyhyemmän konkurssimenettelyn aikana ei pystytä järjestelemään niin paljon velkoja eikä pesään pystytään keräämään varoja samalla tavalla esimerkiksi aikaa vievillä rakennusten myynneillä. Velkojen takaisinsaantiaste pienenee, mikä lisää velkojen riskejä. Kolmen vuoden aikataulun toteuttamisen ongelmat eivät ole silti ainoita kysymyksiä, joita vapautuminen herättää. Käytännön tason kysymykseksi jää eri yhtiömuotojen sekä yksityishenkilöiden vapautumisten tasapaino. Veloista vapautumisen ehtojen tulisi olla eri hakijoilla samanlaiset huomioiden jokaisen hakijan omat erikoispiirteet. Menettelyn jälkeen syntyneiden velkojen käsittelyyn sekä velkojen vanhenemisen liittyviä kysymyksiä jää vielä myös avoimiksi.

Veloista vapautumisen perusperiaatteiden nähdään olevan lausuntojen perusteella kannatettavia. Yrittäjien ei haluta jäävän velkaloukkuun. Vapautumismahdollisuuden epäillään silti vähentävän maksuhalukkuutta osalla velallisista, samalla heikentäen konkurssimenettelyn kokonaisvaltaista tehokkuutta. Lupaus kolmen vuoden päästä tapahtuvasta vapautumisesta ei välttämättä motivoi maksamaan takaisin menettelyn ulkopuolelle jäävää velkaa, eikä neuvottelemaan vapaaehtoisista sopimuksista velkojen kanssa.

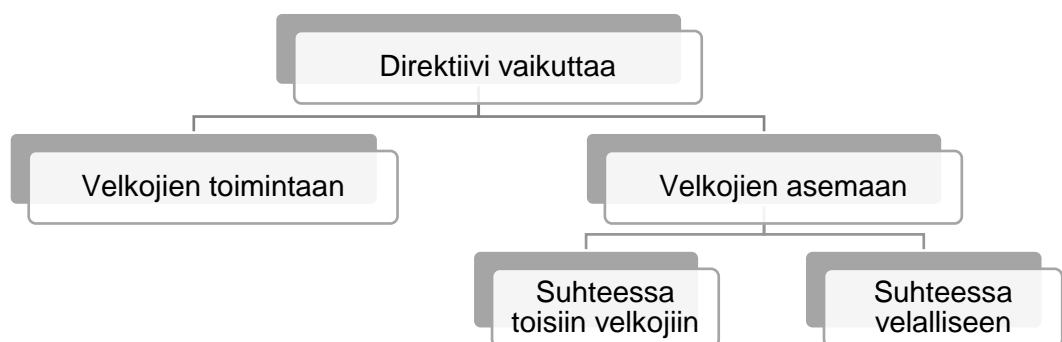
Maksuhalukkuudesta on olemassa myös toisenlainen kanta. Kolmen vuoden vapautumisajan nähdään omalta osaltaan lisäävän motivaatiota suoriutua menettelystä ja sen velvoitteista vapautumisen saavuttamiseksi. Yrityssaneerausyhdistyksen asianajaja Mikko Hakola esittää lausunnossaan 23.12.2016 asian seuraavasti:

”On selvää, että velallisella tulee olla järkevässä ajassa saatua järjestettyä velkansa, jotta motivaatio omalle yrittämiselle ja jaksamiselle toimisivat riittävinä kannustimina loppuun saakka.”

Veloista vapautumisella saattaa olla vaikutusta eri yritysmuotojen suosioon, jos ehdot veloista vapautumiselle ovat yritysmuodosta riippuen erilaiset. Toisaalta veloista vapautumismahdollisuuden yhteydessä annettavien liiketoimintakieltojen poiston pelätään vaikuttavan Suomen liiketoimintakiellon sanktioluonteeseen. Liiketoimintakielto annetaan pääasiallisesti moitittavasta liiketoiminnan harjoittamisesta konkurssin yhteydessä. Jos veloista vapautumisen yhteydessä tarjotaan mahdollisuutta aikaisemmasta liiketoimintakiellosta vapautumiseen, saattaisi se vähentää kiellon vakavuutta sekä pehmentää sen vaikutuksia.

5.3 Muutokset maksukyvyttömyysmenettelyjen velkojille

Liitteessä 3. nähdään maksukyvyttömyysmenettelyjen velkojille odotettujen muutosten luokittelu. Luokittelun kaksi yhdistävää luokkaa ovat direktiivin ulkopuolelle jäävä velkojia koskeva säätely ja direktiivin sisältämä velkojia koskeva säätely. Direktiiviehdotuksessa todettiin ettei siinä tulla ottamaan kantaa kansallisen lain mukaisiin menettelyn aloittamisperusteisiin, velkojen etuoikeusjärjestykseen tai takaisinsaannin kanneperusteisiin. Tästä huolimatta direktiivi sisältää säädöksiä, jotka koskevat näitä kysymyksiä. Direktiivi sisältää näiden lisäksi muita säädöksiä, jotka vaikuttavat maksukyvyttömyysmenettelyjen velkoihin.

Kuvio 7. Direktiivin vaikutukset

Kuten kuviossa 7. havaitaan, direktiivi vaikuttaa kahteen pääluokkaan; velkojen toimintaan ja velkojen asemaan. Velkojen toimintaan direktiivi vaikuttaa ennaltaehkäisevissä

uudelleenjärjestelyissä, kun tuomioistuimen roolia vähennetään. Osin tai kokonaan neuvottelulähtöisesti toteutettava menettely tulee vaikuttamaan velkojen toimintavaihtoehtoihin. Toisaalta pelkän saneerausmenettelyn aikaistamisenkin nähdään lausuntojen perusteella jo sellaisenaan vaikuttavan velkojen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Yksi velkojen toimintaan vaikuttava tekijä on yksittäinen täytäntöönpanokielto. Yksittäisen täytäntöönpanokiellon avulla heikennetään velkojen asemaa suhteessa velalliseen. Neuvottelujen onnistumista pyritään siis parantamaan vähentämällä yksittäisen velkojan mahdollisuuksia estää neuvotteluja etenemästä. Velkojen aseman heikentämisen nähtiin lausunnoissa johtavan mahdolliseen velkojen riskien kasvamiseen, luottokustannusten nousumiseen ja rahoitusratkaisujen monipuolisuuden heikkenemiseen. Velkoja ei voi samalla tavalla periä saataviaan takaisin, jos velallinen ulosottotäytäntöönpanoa vastaan hakee ja saa yksittäisen täytäntöönpanokiellon. Tämä toiminnan kieltä voi myös pahimmillaan vaarantaa velkojan saatavan takaisinperinnän. Ulosoton onnistumisen aikaikkuna on nimittäin yrityksen velkojilla lyhyt.

Heikentämisellä nähdään kuitenkin olevan positiivisiakin vaikutuksia. Euroopan keskuspankin puheenjohtaja Mario Draghi totesi lausunnossaan 7.6.2017 velkojen aseman heikentämisen positiivisista vaikutuksista seuraavaa:

"Vastaavasti, vaikka täytäntöönpanokanteiden keskeyttäminen rajoittaisi velkojen mahdollisuuksia panna oikeutensa välittömästi täytäntöön, velkojat hyötyisivät kuitenkin pienemmistä velkajärjestelykustannuksista, vakuuksien nopeammasta ja helpommasta saatavuudesta sekä tästä seurausta olevasta vakuuksien korkeammasta arvosta, ongelmalainojen syvenevistä markkinoista sekä tällaisen järjestelmän mahdollisista signaali-vaikutuksista velallisten kurinalaisuuteen."

Direktiivi vaikuttaa velkojen sekä velkojan ja velallisen välisiin asemiin. Direktiivi ottaa kantaa velkojen välisiin asemiin uuden rahoituksen tullessa kyseeseen. Uusi velka tulee vaikuttamaan velkojen välisiin suhteisiin niin velanottohetkellä kuin vielä myöhemmässä vaiheessa. Erityisesti heikommissa asemassa olevien velkojen mahdollisuudet saada takaisin saatavansa nähdään heikentyvän uuden rahoituksen vahvistetun aseman myötä.

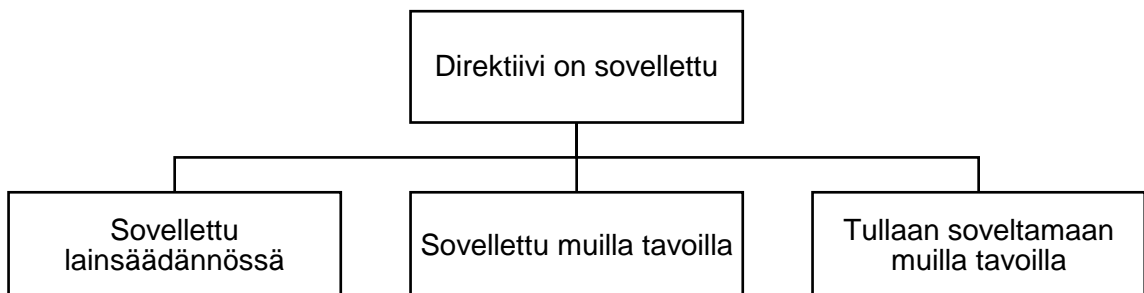
Direktiiviin sisältyy myös velkojen oikeuksien varmistaminen. Oikeuksien varmistaminen ulottuu direktiivin mukaisesti myös velkoihin, joihin saneerausohjelma ei vaikuta. Saneerausohjelmaan tulee direktiivin perusteella sisällyttää tieto myös sellaisista velkoista, joihin saneerausohjelma ei vaikuta. Lausunnoissa nostetaan esille myös velkojen mahdollisuus jäädä saneerausohjelman ulkopuolelle. Tämä voisi tapahtua joko velkojan passiivisella toiminnalla tai tuntemattomaksi velkojaksi jäämällä menettelyn aikana. Tämä saattaisi johtaa velkojen aseman väärinkäyttöön, jollei siihen puututa lain valmisteluvaiheessa.

Direktiivi ottaa kantaa myös oman pääoman velkojen asemaan. Tämä tapahtuu nostamalla esille kyseisten velkojen velvollisuuksia ja toiminnan rajoituksia. Erityisesti kielloista, ettei oman pääoman haltija saa estää perusteettomasti saneerausmenettelyn aloittamista on osa näitä lisättyjä toiminnan rajoituksia. Valtionvarainministeriön kansliapäällikkö Martti Hetemäki ja osastopäällikkö Pentti Pikkarainen toteavatkin lausunnossaan 21.12.2016 oman pääoman omistajien asemasta seuraavaa:

"Mielestämme on hyvä seikka, että ehdotuksen 12 artiklassa otetaan kantaa osakkeenomistajien asemaan ja rajataan näiden oikeutta "perusteettomasti" estää uudelleenjärjestelyt. Yrityssaneerauksessa velkojan etuoikeusaseman ei tulisiakaan muodostua heikommaksi kuin osakkeenomistajan, koska osakeyhtiöiden perusajatus on osakkeenomistajan vastuiden etusijaisuus ja saatavien viimesijaisuus."

5.4 Muutokset Suomen lainsäädäntöön

Liitteessä 4. on direktiiviehdotuksen tuomien muutosten luokittelu. Tutkimusaineiston lausunnoissa ilmeni yhtenäinen kanta jonkintasoisten muutosten tarpeesta, jotta direktiiviehdotus saataisiin sovelletuksi Suomen lainsäädäntöön. Mielipiteet jakoutuivat muutosten laajuudesta puhuttaessa. Yhden kannan mukaan muutoksia ei tarvitse tehdä, sillä direktiiviehdotuksen vaatimukset tulivat jo sovelletuksi. Toisen kannan mukaan muutoksia tulisi tehdä, koska ehdotuksen vaatimukset eivät tällä hetkellä täyty.

Kuvio 8. Direktiiviehdotuksen soveltuvuus

Direktiiviehdotuksen nähtiin olevan sovellettu kuviossa 8. nähtävillä tavoilla. Osa lausuntojen antajista näki, että nykyiseen lainsäädäntöön on jo sisällytetty direktiiviehdotuksen säännöksiä. Osa lausuntojen antajista taas näki, että direktiiviehdotuksen säännöksiä on jo noudatettu muilla tavoilla tai säädöksiä tullaan noudattamaan muilla tavoilla, kun niitä vastaavat hankkeet valmistuvat.

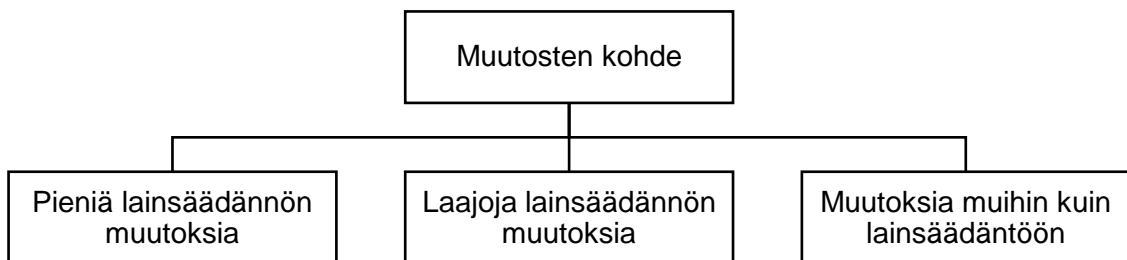
Lausunnot perustelivat lainsäädännön suoran soveltuvuuden vähän eri tavoilla. Osa lausunnoista viittasi tiettyyn nykyisin piirteeseen, joka jo sellaisenaan tulisi täyttämään ehdotuksen vaatimukset. Yrityssaneeraus sisältää esimerkiksi jo joustavuuden elementtejä sekä mahdollisuuden nopeutettuun saneerausmenettelyyn. Osa lausunnoista viittasi koko

nykyjärjestelmän olevan jo tarvittavalla tasolla. Työ- ja elinkeinoministeriö kirjallisessa lausunnossaan 21.7.2017 toteaa seuraavaa:

”Asiassa on kuitenkin todettava, että Suomi on kansainvälisesti arvioiden insolvenssilainsäädännön kärkimaita. Lainsäädäntömme ja järjestelmämme ovat hyvin korkeatasoisia ja ne voivat toimia useassa kohtaa esikuvana muille jäsenvaltioille. Meillä on siis säädökset, käytännöt ja järjestelmät jo vähintäänkin ehdotuksen esittämällä tasolla.”

Direktiivin muut vaihtoehtoiset sovellustavat liittyvät joko tarjolla oleviin palveluihin tai suoritettavaan valvontaan. Varhaisen saneerauksen vaatimat varoitustyökalut voitaisiin nähdä järjestetyiksi työ- ja elinkeinoministeriön tarjoaman Yritys-Suomi talousavun kautta tai mahdollisesti Verohallinnon ylläpitämän verovelkareksiterin avulla. Uusille varoitustyökaluille ei olisi tarvetta, koska ehdotuksen määräykset täyttyvät jo nyt. Samalla tavalla ehdotuksen maksukyvyttömyysmenettelyjen valvonnasta määrittävät säädökset on toteutettu jo nyt Konkurssiasiamiehen, oikeuskanslerin ja asianajajaliiton ylläpitämällä valvontatoimipiteillä.

Esille nostettiin myös valmisteilla olevia hankkeita, jotka aloitettiin ilman direktiiviehdotuksen velvoitteita, mutta jotka nyt sopisivat sen sovellusalaan. Näiden lausuntojen perusteella on direktiiviehdotuksen mukaiseksi varoitustyökaluksi sopiva valmisteilla ollut julkinen rekisteri, josta ilmenisivät työnantajan palkanmaksun liittyvien lakisääteisten velvoitteiden hoitamista koskevat tiedot. Erillisiä varoitustyökaluja ei tulisi rakentaa, koska julkisen rekisterin valmistuttua se täyttäisi varoitustyökalun vaatimukset.

Kuvio 9. Millaisia muutoksia tarvitaan direktiiviehdotuksen implementointia varten

Riippuen siitä, kuinka direktiiviehdotuksen nähtiin soveltuvan nykyiseen lainsäädäntöön, tarvittaviksi muutoksiksi määritettiin kuvion 9. mukaisesti pienet lainsäädännön muutokset, suuret lainsäädännön muutokset tai muutokset, jotka tehdään lainsäädännön ulkopuolella. Pienten muutosten kannalla olevat lausunnon antajat perustelivat näkemystään sillä, että kyse olisi enemmänkin lakien tarkentamisesta ja yksityiskohdista. Suomen lainsäädäntö sisältää tarpeelliset kokonaisuudet ja käytänteet. Direktiiviehdotus ei vaikuttaisi perusperiaatteisiin eikä ydinalueiden kysymyksiin. Insolvenssioikeudellisen yhdistyksen sihteeri

Mika Karppinen ja yhdistyksen asiamies Olli Rantanen esittivät lausunnossaan 22.2.2017 muutoksen tarpeen seuraavasti:

"Suomen lainsäädäntö sisältää pääasiallisesti Direktiiviehdotuksessa esitettyt määräykset eikä Direktiiviehdotus – ainakaan nykyisessä muodossaan – edellytä täysin perustavanlaatuisia muutoksia nykyiseen maksukyvyttömyyslainsäädäntöön, joskin Direktiiviehdotus sisältää myös suomalaisen maksukyvyttömyyslainsäädännön kannalta poikkeavia elementtejä."

Laajojen muutosten kannattajat näkivät, että ehdotus toisi mukanaan tarpeen kehittää ja uudistaa nykyistä lainsäädäntöä suuremmassa määrin. Erityisesti muutoksia nähtiin tulevan yrityssaneeraus- ja velkajärjestelylainsäädäntöön. Lainsäädännön nähtiin sisältävän tarpeellisia periaatteita. Ehdotuksen mukana tulisi kuitenkin paljon laajoja muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön, erityisesti käytänteisiin ja lakien yksityiskohtiin. Lakivaliokunta esittää lausunnossaan 17.3.2017 muutosten laajuudeksi seuraavaa:

"Direktiiviehdotus vaikuttaa verraten laaja-alaisesti Suomen voimassa olevaan lainsäädäntöön, erityisesti yrityksen saneerauksesta annettuun lakiin ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin, mutta mahdollisesti myös muun muassa konkurssilakiin ja osakeyhtiölakiin. Suomen lainsäädännön voidaan pääpiirteissään katsoa täyttävän ehdotuksen vaatimukset, mutta ehdotukseen sisältyy kansallisen järjestelmämme kannalta myös vieraita elementtejä."

Tämän lisäksi ehdotuksen ympärille nähtiin tarpeelliseksi luoda uutta lainsäädäntöä. Ehdotuksen ei nähty sellaisenaan ottavan riittävästi kantaa käytännön toteuttamiseen tai väärinkäyttötilanteiden punnitsemiseen. Ehdotukseen jää aukkoja, joita jäsenvaltioiden olisi täytettävä omalla lainsäädännöllä tai mahdollisesti muilla tavoilla.

Ehdotuksen nähtiin tuovan mukanaan tarpeen muokata lainsäädännön lisäksi muitakin asioita. Esimerkiksi tiedottamisen ja neuvonnan kehittäminen on oleellista yrittäjien tietoisuuden lisäämiseksi. Samalla maksukyvyttömyyttä ympäröivää kulttuuria ja asenteita tulisi muokata. Epäonnistumisen ja häpeän kulttuurista pitäisi päästä enemmän vapaaseen keilukulttuuriin, jossa epäonnistuminen on hyväksyttävämpää.

6 Pohdinta

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä. Näiden jälkeen otetaan kantaa tutkimuksen luotettavuuteen sekä jatkotutkimusehdotuksiin. Luvun päättää kirjoittajan oman oppimisen ja opinnäytetyöprosessin arviointi.

6.1 Tulokset

Maksukyvyttömyysdirektiivi tuo mukanaan monenlaisia muutoksia. Muutoksiin kuuluvat niin Suomen tason muutokset kuin muutokset EU-tasolla. Esimerkiksi Suomessa toimivat kansainväliset yritykset hyötyvät maksukyvyttömyysdirektiivin perusteella syntyvästä Euroopan markkinan yhtenäistymisestä, erityisesti siltä osin, että ulkomaiset menettelyt alkavat muistuttaa enemmän kotimaisia menettelyjä. Seuraavana tässä luvussa käsitellään tutkimuksen tuloksia. Jokainen alakappale keskittyy käsittelemään aina yhtä tutkimuksen alaongelmaa.

6.1.1 Tulokset ennaltaehkäisevistä uudelleenjärjestelyistä

Maksukyvyttömyysdirektiivi tuo mukanaan varhaisen saneerauksen tai ennaltaehkäisevät uudelleenjärjestelyt kuten direktiivissä sitä kutsutaan. Varhaisessa saneerauksessa yrittäjän mahdollisuuksia päästä saneeraukseen kevennetään. Toteutustapa jää kuitenkin hyvin avoimeksi. Kuten lausunnoista kävi ilmi saneeraus voi tapahtua pakkosaneerauksen ja vapaaehtoisen saneerauksen välissä. Toisaalta uudelleenjärjestely voisi olla kokonaan osa vapaaehtoista saneerausta tai pakkosaneerausta. Sen ei tarvitsisi olla erillinen menettely.

Pakkosaneerauksessa viitataan yrityssaneerauslain mukaiseen yrityksen saneeraukseen. Vapaaehtoisessa saneerauksessa taas yritys suorittaa itsenäisesti toimenpiteitä, joilla se pyrkii parantamaan omaa taloudellista tilaansa. Vapaaehtoisessa saneerauksessa velallinen ja velkoja sopivat vapaaehtoisessa menettelyssä velkajärjestelyistä, jotka vastaavat yrityssaneerauslain mukaista pakkosaneerausta. (Härmäläinen ym. 2009, 177–184).

Varhainen saneeraus nähtiin keinona parantaa saneerausmenettelyn onnistumismahdollisuuksia, mutta samalla sen nähtiin vaarantavan velkojen oikeuksia periä saatavaansa. Lopullinen menettely joutuu löytämään tasapainon velkojen oikeuksien ja velallisen saneeraukseen pääsyn mahdollisuuksien välillä. Velkojen liian vahva asema voi vaikeuttaa velallisen menettelyyn pääsemistä. Velkojen liian heikko asema vaikeuttaa saatavan takaisinperintää. Mikäli velallisen ja velkojen suhde jää epätasapainoiseksi jää toiselle osapuolelle aina mahdollisuus hyväksikäyttää vahvempaa asemaansa.

Kolmannet osapuolet tulevat maksukyvyttömyysdirektiivin kautta osallisiksi yrittäjän talouden seurantaan sekä ongelmiin reagoimiseen. Kolmannet osapuolet eivät voi vieläkään sen enempää puuttua saneeraukseen hakemiseen, mutta heidän velvollisuuksiinsa ja oikeuksiinsa kuuluu asian esille nostaminen. Samalla velallisyriityksen johdon velvoitteita puuttua heikkoon taloudelliseen tilanteeseen lisätään. Johdon tulee reagoida asianmukaisilla toimenpiteillä, jotka voivat olla myös muita kuin vain saneeraukseen hakeminen. Kaikkien osapuolten havainnointia pyritään aktivoimaan, jotta saneeraukseen hakeutuminen ei jää kiinni siitä, ettei siihen reagoitu ajoissa.

Varhaisen saneerauksen hyöty tulee nousemaan esille siinä, kuinka hyvin pystytään hyödyntämään menettelyn tarjoamia työkaluja. Työkaluja ovat neuvottelulähtöinen menettely ja yksittäiset täytäntöönpanokiellot. Hyvin suunniteltu menettely antaa mahdollisuuden hakeutua varhain neuvottelemaan velkojien kanssa mahdollisesta maksusuunnitelmasta. Menettely olisi nopea ja samalla myös kustannustehokas. Velallinen hyötyisi liikesalaisuuksien suojasta, kun asiaa ei käsitellä julkisessa oikeudessa.

Kuitenkin menettelyn epäonnistuessa syntyy vain ylimääräinen menettely, jota velallinen voisi pahimmillaan käyttää siirtääkseen konkurssiin hakemista. Saatavien takaisinperintä vaikeutuu, kun velkojien asemaa heikennetään. Menettelyn aikana niin velallinen kuin velkojatkin voisivat käyttää asemaansa väärin ja siten vääristää menettelyn todellista tarkoitusta.

6.1.2 Tulokset veloista vapautumisesta

Veloista vapautuminen voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Menettely on mahdollista toteuttaa olemassa olevien puitteiden avulla eli yksityishenkilön velkajärjestelyn kautta. Voidaan myös luoda uusi menettely, joka tulee jollain tasolla osaksi konkurssimenettelyä. Mikäli kyseeseen tulisi vapautuminen yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen kautta, on hyvä ymmärtää, että yksityishenkilöiden velkajärjestely tuntee kaksi erilaista tapaa veloista vapautumiseen. Toinen sisältää velan osamaksua ja toinen ei.

Velkajärjestely kestää tavallisten velkojien ollessa mukana velkajärjestelylain 30 pykälän 2 momentin mukaisesti kolme vuotta. Velkajärjestelyn keinoihin kuuluvat velkajärjestelylain 25 §:n mukaisesti:

1. muuttaa velan maksuaikataulua;
2. määrätä, että velallisen maksusuoritukset on luettava ensin velan pääoman ja vasta sen jälkeen luottokustannusten lyhennykseksi;
3. alentaa jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten maksuvelvollisuutta;
4. alentaa maksamatta olevan velan määrää;

5. poistaa velan maksuvelvollisuus kokonaan.

Velkoja järjestellään edellä mainittujen neljän ensimmäisen velkajärjestelykeinon avulla uudelleen. Kolmen vuoden kuluttua, jos maksuohjelmaan ei ole kirjattu suorituksia tietyille veloille, ne annetaan velkajärjestelyjen päätyttyä anteeksi. Velallisen on maksettava osa velastaan takaisin, jotta loput velat voidaan antaa anteeksi.

Toinen tapa on antaa velat kokonaan anteeksi. Tällöin on kyseessä viiden vuoden nollamaksuohjelma. Velkajärjestelylain 25 pykälän viidennen momentin mukaisesti poistetaan velan maksuvelvollisuus kokonaan. Ohjelma on mahdollista toteuttaa vain, jos velallisella ei ole rahaksi muutettavaa varallisuutta, eikä hänelle jää varoja velkojen maksuun elinkustannuksista ja elatusvelvollisuudesta aiheutuvien menojen jälkeen. (KKO:2013:76; Eduskunta 2010, 7–8).

Velallisen tulojen pienuus johtaa siihen, että hänen maksuvelvollisuutensa poistuu menettelyssä mukana olevien velkojen kohdalta. Velallinen on kuitenkin lisäsuoritusvelvollinen viiden vuoden ajan. Mikäli velallisen maksukyky parantuu velkajärjestelylain 35 a §:n mukaisesti lahjan, perinnön tai muun seikan takia, tulee velallisen maksaa siitä ennalta määrätty lisäsuoritus velkojille. Nollamaksuohjelman pituutta voidaan lyhentää velkajärjestelylain 30 pykälän 4 momentin mukaisesti, mikäli velalliselta puuttuu pysyvästi maksukyky sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Velkajärjestelylain 30 §, 35 a §).

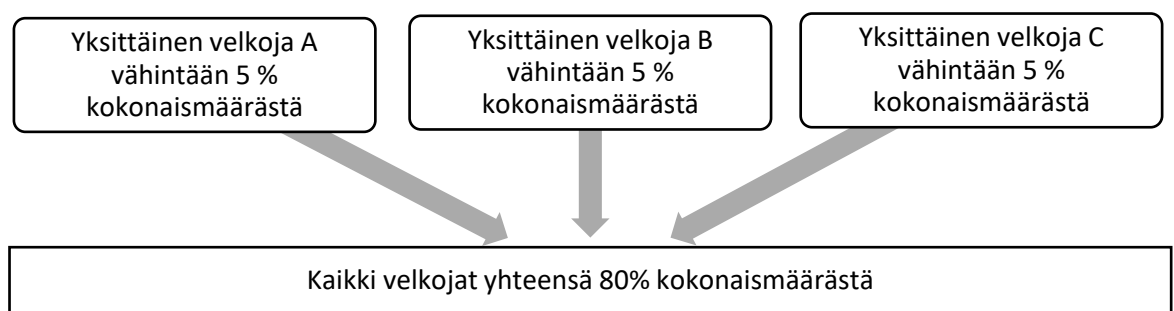
Samankaltainen menettelykokonaisuus voitaisiin luoda konkurssimenettelyn osaksi tai konkurssia seuraavaksi menettelyksi. Lukuun ottamatta poikkeuksia toteutusaikataulu olisi kuitenkin kolme vuotta. Aiemmin tuntemattoman veloista vapautumisen vaikutukset velkojiin ja velallisiin jäivät käytännön tasolla nähtäväksi. Erityisesti vaikutukset velallisen maksuhalukkuuteen, velkojen riskeihin ja takaisinsaantiasteeseen jäivät avoimiksi.

6.1.3 Tulokset velkojille odotetuista muutoksista

Direktiivillä tulee olemaan vaikutusta velkojen toimintaan ja asemaan. Tiedetyt keskeiset velkojen asemaa koskevat säätelyt pysyvät kansallisen lainsäädännön piirissä, eikä maksuvelvoittamisdirektiivi tule ottamaan niihin suuressa määrin kantaa. Lausuntojen perusteella velkojen toimintaan vaikuttavat pitkälti neuvottelulähtöisen menettelyn syntyminen ja tuomioistuinten mukanaolon väheneminen. Velkojen on luotava uusia toimintamalleja tai hyödynnettävä olemassa olevia toimintamalleja, kun neuvottelujen luonne muuttuu. Neuvottelujen joustavuus lisääntyy, kun valvojan kolmannen osapuolen läsnäolo vähenee.

Velkojen asemaan vaikuttaa direktiivin tasapainoilu velkojen sekä velallisen oikeuksien välillä. Direktiivi heikentää velkojan asemaa parantaakseen velallisen mahdollisuuksia päästä saneeraukseen. Samalla uuden rahoituksen asemaa on parannettu. Uusi rahoitus on tärkeää, mikäli velallisyritys pyrkii jatkamaan toimintaansa saneerauksen jälkeen. Tätä tasapainottaakseen direktiivi lisää velallisyrittäjien johdon sekä oman pääoman omistajien velvoitteita. Johdon tulee reagoida maksukyvyttömyyteen ja oman pääoman omistajat eivät saa estää saneeraukseen hakemista. Velallisyritys saa lisää oikeuksia, mutta samalla sen velvollisuudet lisääntyvät.

Direktiivi huomioi uutena asiana menettelyn ulkopuoliset velkojat. Kaikkien velkojen huomioiminen menettelyssä on tärkeää, kun pyritään varmistamaan velkojen tasavertainen kohtelu. Tällainen menettely saattaa johtaa menettelyn pitkittymiseen, kun kaikki velkojat pyritään huomioimaan. Suomessa on nopeutetun saneerausmenettelyn avulla mahdollisuus ottaa toisenlainen kanta. Menettely aloitetaan vain merkittävimpien velkojen kanssa. Merkittävien velkojen lisäksi ollaan alussa yhteydessä vain niihin velkojiin, joiden hyväksyntä tarvitaan menettelyn aloittamiseksi. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2018).

Kuvio 10. Nopeutetun saneerausmenettelyn velkojat (mukaillen yrityssaneerauslain 92 §)

Menettelyn kannalta tärkeitä velkoja ovat ne velkojat, joiden äänimäärä riittää saneerausohjelman nopeaan vahvistamiseen. Näihin kuuluvat yrityssaneerauslain 92 § mukaisesti velkojat, joiden yhteenlaskettu osuus saatavien kokonaismäärästä on vähintään 80% ja velkojat, joiden saatavan määrä on vähintään 5 % velkojen saatavien kokonaismäärästä. (Konkurssiasiamiehen toimisto 2018, yrityssaneerauslain 92 §).

Kuviossa 10. on nähtävissä yrityssaneerauslain 92 § mukainen nopeutetun saneerausmenettelyn velkojen osuuksia selkeyttävä kuvio. Kun kaikkien mukana olevien velkojen saatavien osuus ylittää 80%, voidaan saneerausmenettely vahvistaa enemmistön päätöksellä. Menettelyn kokoa ja kestoja voidaan rajoittaa, kun menettelyyn otetaan mukaan vain suuret velkojat. Suurina velkojina toimivat tässä vähintään 5 prosenttia saatavien kokonaismäärästä perivät velkojat. Pienimpien velkojen osuus on nopeutetussa menettelyssä

pyritty minimoimaan. Menettelyn ulkopuolisten velkojen kohdalla tulee miettiä, onko näiden velkojen huomioiminen kokonaisuuden kannalta tarpeellista, erityisesti kun puhutaan menettelyn pituudesta sekä kokonaiskustannusta.

6.1.4 Tulokset lainsäädännön muutoksista

Näkemykset maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen vaatimien lainsäädännön muutosten laajuudesta vaihtelivat. Direktiiviehdotuksen soveltuvuus nykyiseen lainsäädäntöön vaikutti paljon näkemyksiin muutosten tarpeesta. On hyvä huomioida, että direktiivin toteutustapaan jää paikoin valinnanvapautta. Varhaisen saneerauksen ja veloista vapautumisen tuomat muutokset esimerkiksi rajautuvat toteutustavan mukaan. Riippuen lausunnonantajan hahmottelemasta toteutustavasta, tarvittavien muutosten laajuus vaihteli.

Maksukyvyttömyysdirektiivin muutosten tarve ei rajaudu ainoastaan lainsäädännön muuttamiseen. Kysymykseen tulevat myös asenteiden ja toimintamallien muokkaaminen sekä tietoisuuden lisääminen. Varhaisen saneerauksen hyötyjä ei välttämättä saavuteta, jos muutokset jätetään vain lainsäädännön tasolle. Yrittäjät pelkäävät yhä epäonnistumisen takia leimaantumista. He yrittävät loppuun saakka korjata tilanteen omilla menetelmillään.

6.2 Johtopäätökset

Maksukyvyttömyysdirektiivi ja sitä edeltänyt ehdotus sisältävät sekä yleisiä että hyvin yksityiskohtaisia säännöksiä. Yksityiskohtiin otetaan paikoin kantaa hyvin tarkasti, jolloin jäsenvaltioille ei jää varaa tarkemmin suunnitella kyseisen säädöksen toteutustapaa. Mukana on myös yleistä säätelyä, jolloin jäsenvaltioilla on vapaat kädet toimia. Yksityiskohmainen säätely luo yhdenmukaistamisen pohjaa jäsenvaltioiden välillä. Jokaisessa jäsenvaltiossa tulevat nämä yksityiskohdat olemaan samanlaiset. Yleinen säätely on tärkeää, sillä sen avulla jäsenvaltiot voivat säilyttää omien maksukyvyttömyysjärjestelmiensä ominaispiirteet. Esimerkiksi Suomen ominaispiirteisiin kuuluvat julkisselvitys konkurssissa sekä lisäsuoritusten määrääminen saneerauksessa ja yksityisten velkajärjestelyissä.

Yrityssaneeraukseen vaikuttavat ennaltaehkäisevät uudelleenjärjestelyt sisältyvät sekä yleiseen että yksityiskohtaiseen säätelyyn. Niiden tuoma varhainen saneeraus on vielä avoin kokonaisuus, joka tulee muokkautumaan lakivalmistelujen yhteydessä. Parhaimmillaan varhainen saneeraus tuo maksukyvyttömyysmenettelyihin uusia mahdollisuuksia ja tehokkuutta. Silti on mahdollista, että se jää vain yhdeksi käyttämättömäksi menettelyksi.

Veloista vapautumismahdollisuus sisältää mahdollisuuden toteuttaa menettely monella eri tavalla. Menettelyn seurauksena voi syntyä jotain uutta tai voi olla, että muutokset jäävät

vähäisiksi. Uuden vapautumismahdollisuuden peruseriaatteita kannatetaan, mutta sen käytännön toteuttamiseen on reagoitu varauksella. Kyseessä olisi varhaisen saneerauksen mahdollistamista suurempi muutos konkurssimenettelyyn sekä mahdollisesti yksityisten henkilöiden velkajärjestelyyn. Vapautumisen hyödyt sekä samalla riskit rajoittuvat lopulta siihen kuinka pitkälle perinteistä konkurssimenettelyä uskalletaan uudistaa.

Maksukyvyyttömyysdirektiivi tulee vaikuttamaan velkojen toimintaan ja asemaan. Velkojen toimintamahdollisuuksia ja asemaa on heikennetty, jotta velallisella olisi paremmat edellytykset saneeraukseen pääsyyn sekä saneerauksen selvittelyyn. Velkojen aseman heikentämistä on pyritty pehmentämään lisäämällä velallisy yritykselle saneeraukseen liittyviä velvollisuuksia. Toisaalta on huomioitava, että velkojat hyötyvät velallisen paremmista saneerausmahdollisuuksista. Mikäli saneeraus onnistuu, voivat velkojat saada paremmat suoritukset saatavilleen kuin konkurssissa.

Maksukyvyyttömyysdirektiivi tulee tuomaan muutoksia, joiden laajuus rajautuu pitkälti yrityssaneeraukseen tehtävän varhaisen saneerauksen sekä veloista vapautumismahdollisuuden toteuttamistavan mukaan. Uudistukset eivät kuitenkaan saisi päättyä vain lainsäädännön uudistamiseen, vaan muutoksia tulisi tehdä laaja-alaisesti myös yrittäjien asenteisiin, toimintamalleihin sekä tietoisuuteen. Näitä asioita osin edistääkseen direktiivi ottaa kantaa kolmansien osapuolten reagointivelvollisuuteen sekä varhaisvaroitusvälineisiin. Varoitussvälineet toimivat tässä erityisesti, jos ne toteutetaan neuvontapalvelujen kautta.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä on hyvä tarkastella tutkimuksen edetessä. Tutkimuksen tavoitteena on välttää virheiden syntymistä. Tulosten luotettavuudesta ei silti aina voida täysin varmistua. Luotettavuutta voi tutkia tulosten reliaabelisuutta eli toistettavuutta tutkimalla. Tutkimuksissa pyritään tuottamaan ei-sattumanvaraisia tuloksia. Kahden tutkijan tutkittua samaa aineistoa ja päädyttyä samanlaiseen lopputulokseen voidaan tutkimustuloksia pitää reliaabeleina. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226–228).

Toinen asia, mitä tutkimuksen luotettavuudessa mitataan, on validius eli pätevyys. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Mittarit voidaan asettaa tuottamaan tutkimuksen kannalta vääränlaista tietoa. Mikäli kyselytutkimuksessa asetetaan kysymykset liian laajoiksi, voi vastaaja käsittää ne väärin. Hän voi vasta kyselyyn tavalla, jota tutkimusentekijä ei tarkoittanut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226–228).

Reliaabeliuden ja validiuden tutkiminen soveltuu hyvin kvantitatiivisiin tutkimuksiin. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa tutkimusaineisto koostuu usein monimuotoisista ja ainutkertaisista kuvauksista. Näiden kuvausten kohdalla ei ole mahdollista toteuttaa luotettavuuden analyysia kuten kvantitatiivisissa tutkimuksissa. Tästä johtuen tutkijan tulee tehdä tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Esimerkiksi tutkimuksen aikana tehtyjen luokittelujen ja tulkintojen perusteet tulisi tuoda esiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227–228).

Tässä opinnäytetyössä on pyritty esittämään tarkasti käytetty aineisto ja sen analysointitavat, jotta tutkimus on tarvittaessa mahdollista toistaa mahdollisimman samanlaisena. Luokittelun ja tulkintojen perusteet on tuotu esille tutkimusmenetelmien esittämisen yhteydessä. Tuloksina saadut luokittelut esitetään opinnäytetyön lopussa. Tämä takaa uusinta-tutkimukselle mahdollisuuden tulosten vertailuun.

Aineiston riittävyyteen tulee kiinnittää huomiota sitä kootessa. Aineiston tulee saavuttaa saturaatio eli kyllästyminen. Saturaatio tarkoittaa sitä, että aineisto alkaa ennen pitkää toistamaan itseään. Tiedonantajat eivät enää anna tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Tutkimusaineiston laajuus vaikuttaa siihen, miten laajasti saadaan vastauksia tutkimuskysymykseen. Saturaation piste voi jäädä saavuttamatta, jos ei tiedosteta tarkasti, minkälaista tietoa haetaan. Saturaation käsite ei kuitenkaan ole sopiva kaikkiin tutkimustyypeihin. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 85–86).

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan keskittyä tutkimaan aihetta homogeenisyyden eli yhtenäisyyden tai heterogeenisyyden eli erilaisuuden avulla. Erilaisuuden tutkiminen vaatii laajemman tutkimusaineiston kuin yhtenäisyyden tutkiminen. Erilaisuutta tutkittaessa on vaikeampi puhua toteutuneesta saturaatiosta, kuin yhtenäisyyttä tutkittaessa. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 86–87).

Tässä tutkimuksessa on tutkittu teemojen erilaisuutta. Aineiston riittävään suuruuteen on pitänyt kiinnittää erityistä huomioita. Suurin osa kaikista Suomessa annetuista maksukyvyyttömyysdirektiiviehdotukseen liittyvistä lausunnoista sisältyy aineistoon. Aineistosta rajattiin pois 2.10.2018 annetut lausunnot, joissa valituilta osapuolilta kysyttiin uudelleen kantaa neuvottelujen aikana syntyneeseen kompromissiehdotukseen. Rajauksen syynä ovat muihin lausuntoihin nähden myöhäisempi ajankohta ja neuvottelujen takia muuttunut tilanne. Uudet lausunnot ottivat kantaa maksukyvyyttömyysdirektiiviehdotuksen eri versioon, kuin vuonna 2016–2017 annetut lausunnot.

EU-tasolla tapahtunutta keskustelua pyrittiin sisällyttämään opinnäytetyöhön. Tämä tapahtui sisällyttämällä opinnäytetyöhön Euroopan talous- ja sosiaalikomitean sekä Euroopan Keskuspankin antamat lausunnot. Lausunnoista huomioitiin vain Suomen kannalta keskeiset seikat. Euroopassa annettuja lausuntoja ei enempää käsitelty, sillä lausuntojen painotus Suomen tilanteeseen olisi vähentynyt.

Lausuntoaineiston loppupuolella havaittiin tietyn tasoista saturaatiota. Lausuntojen antajien laajan kirjon takia ei ollut kuitenkaan mahdollista saada varmaa saturaatiota aineistoksi. Lausunnoissa toistuivat tietyt piirteet, mutta jokainen lausunto toi aina uuden näkökulman. Lisälausunnot olisivat varmuudella tuoneet lisää näkökulmia. Erilaisuutta tutkitessa erilaisia vastauksia tulee niin paljon kuin on vastausten antajia.

Tutkimusaineiston lausuntoja antoivat asiantuntijat, viranomaiset ja yhdistykset. Yrityksiä oli hyvin vähän lausunnon antajina. Mukana oli muutamaa poikkeus, kuten Osuuspankki-ryhmä. Puhtaita velallisyrittäjien tai velkojayrittäjien näkökulmia oli aineistossa hyvin vähän. Järjestöt nostivat tuki esille omien jäseniensä mielipiteitä. Yritysnäkökulman ei voi sanoa puuttuneen tämän takia kokonaan.

Tutkimuksen pohdinta ja johtopäätökset on tehty tietoperustaan ja tutkimustuloksiin pohjautuen. Tietoperusta ja tutkimustulokset eivät ole keskenään täysin yhteneväiset. Tietoperustassa on keskitytty toteutuneeseen maksukyvyttömyysdirektiiviin. Tutkimustulokset pohjautuvat maksukyvyttömyysdirektiiviehdotuksen pohjalta annettuihin lausuntoihin. Tutkimustuloksia on oikaistu, ottamalla huomioon paikoin toteutuneen maksukyvyttömyysdirektiivin säädöksiä. Tästä huolimatta on tiedostettava, että versio, jota lausunnonantajat kommentoivat on direktiiviehdotus. Maksukyvyttömyysdirektiivi muokkautui sen aikaisemmasta versiosta poiketen.

Pääperiaatteet ovat kummassakin ehdotuksessa ja vahvistetussa direktiivissä samat. Toimeenpäättämisen yksityiskohdat ovat kuitenkin erilaiset. Varsinaisessa direktiivissä on vähennetty ja lisätty säädöksiä. Tutkimusaineiston lausuntojen yksittäinen seikka, joka on lausuntojenantajaa huolettanut, on voinut muuttua varsinaisessa direktiivissä. Pohdinnoissa on painotettu pitkälti yleisiä muutoksia tämän takia.

Sisällönanalyysissä pyritään tiivistämään aineistoa kadottamatta sen sisältämää tietoa (Sarajärvi & Tuomi 2018, 104.) Tämän vuoksi tutkimustuloksia esittäessä on lainattu suoraan tutkimusaineiston lausuntoja. Näin saadaan varmistettua, että tutkimustuloksilla on yhteys alkuperäiseen aineistoon. Samalla luodaan selkeitä perusteluja tehtyihin luokiteluihin.

Lähdekriittisyys on keskeinen teema tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa. Kaikki materiaali ei ole tutkittavan aiheen kannalta välttämättä yhtä käytännöllistä. Tutkijan on lähteitä lukiessaan ja valitessaan suhtauduttava kriittisesti julkaisujen soveltuvuuteen. Seuraaviin seikkoihin tulisi kiinnittää huomiota lähdetä arvioidessa (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2007, 109–110).

1. Kirjoittajan tunnettavuus ja arvostettavuus
2. Lähteen ikä ja lähdetiedon alkuperä
3. Lähteiden uskottavuus sekä julkaisijan arvovalta ja vastuu
4. Totuudellisuus ja puolueettomuus.

Opinnäytetyön kirjoittamisen aikana on kirjojen taustoja tutkimalla arvioitu kirjallisuuden luotettavuutta, todellisuutta ja puolueettomuutta. Lähteiden julkaisijoiden arvovaltaa ja vastuuta on tutkittu. Kirjoittajat ovat alansa professoreja tai muuten alalla toimineita henkilöitä. Lähteinä on käytetty paljon viranomaisten julkaisuja. Alkuperäisten lähteiden ja rinnakkaislähteiden käyttöön on kiinnitetty huomioita. Alkuperäislähteiden käyttöön on mahdollisuuksien mukaan pyritty.

Tässä opinnäytetyössä on käytetty lakipohjaista kirjallisuutta ja muita lähteitä. Lähteet on pyritty valitsemaan kymmenen vuoden ajalta. Tämä ei ole aina toteutunut, koska lakipohjainen kirjallisuus päivittyy hyvin hitaasti. Lakikirjallisuuden uudistumisen tahti on melkein sama lakiuudistusten kanssa. Käytettäessä yli kymmenen vuotta vanhoja lähteitä on tavoiteltu niiden olevan suurien lakiuudistusten jälkeisiä. Esimerkiksi vuoden 2007 yrityssaneerauksen uudistuksen jälkeen tehdyt teokset sisältävät lähes kaikki nykylainsäädännön piirteet. Yksityiskohdissa on kuitenkin katsottu ja viitattu voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Opinnäytetyön alussa on tutustuttu hyvään tieteelliseen käytäntöön ja sen periaatteita on toteutettu opinnäytettä tehdessä. Tunnustusta on annettu niille, joille se kuuluu. Tutkimuksessa on pyritty lähtökohtaisesti raportoimaan läpinäkyvästi sen toteuttamistavat ja siinä käytetty aineisto. Näiden lisäksi on pyritty rehellisyyteen, yleiseen huolellisuuteen ja tarkkuuteen tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisestä sekä tutkimuksen tulosten arvioinnissa.

6.4 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyön kirjoittamisen aikana nousi esille muitakin kiinnostavia kysymyksiä, joita ei tämän opinnäytetyön aikana pystytty käsittelemään. Maksukyvyyttömyysmenettelyt ovat nopeasti sähköistyneet. Menettelyissä ei enää käytetä postia tai lehti-ilmoituksia samalla tavalla kuin ennen. Nykyisin on mahdollista toimia sähköisillä tiedonsiirtomenetelmillä ja

konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmän Kostin avulla. Mielenkiintoinen tutkimus syntyisi tutkimalla millaisia vaikutuksia sähköistymisellä on ollut maksukyvyttömyysmenettelyihin.

Maksukyvyyttömyysasetuksen valmistelun yhteydessä aloitettiin laajempi konkurssilain toimivuuden tarkastelu. Tarkastelun yhteydessä päädyttiin päivittämään konkurssilakia konkurssisaatavien, ympäristövastuun, julkisselvityksen sekä Konstin kohdalta. Konkurssien ympäristövastuiden tutkiminen olisi näiden uudistusten valossa mielenkiintoista. Tällaisen lainsäädännön tausta ja hyödyntäminen voisivat toimia teemoina.

Suomen lainsäädännön ominaispiirteisiin kuuluva julkisselvitys olisi mielenkiintoinen aihealue. Julkisselvitys on kyseessä, kun muuten varattoman konkurssipesän raukeaminen estetään ja selvitystä jatketaan valtion varoilla. Taustalla on talousrikollisuuden kitkeminen ja esiintuominen. Tutkimuksen teemoina voisivat toimia tämän lainsäädännön taustat sekä viimeaikaiset muutokset. Kansainvälinen vertailu voisi myös olla mahdollinen kohde.

Velkakonversion mahdollisuus ja erityisesti pakotetun velkakonversion mahdollisuus ovat myös hyviä tutkimuskohteita. Maksukyvyyttömyysdirektiiviehdotuksessa on mainittu velkakonversion mahdollisuus. Velkakonversiossa velkojen vieras pääoma muutetaan osaksi omaa pääomaa kuten osakkeiksi tai osakepääomaksi. Suomen lainsäädäntö ei tunne velkakonversion käsitettä lausuntojen antamishetkellä. Mahdollisuutta sisällyttää velkakonversio lainsäädäntöön on tutkittu ainakin vuonna 2018. Velkakonversion mahdollistaminen todettiin lausuntojen perusteella tärkeäksi, jottei Suomi erottuisi muista valtioista sen puuttumisen takia.

Tämän opinnäytetyön tutkimusaiheeseen olisi myös mielenkiintoista palata myöhemmässä vaiheessa. Lausuntojen odotuksia voitaisiin vertailla toteutuneeseen lainsäädäntöön. Maksukyvyyttömyysdirektiivin alkuperäisen muodon ja Suomessa annetun lainsäädännön eroavaisuuksia ja syitä mahdollisiin eroihin voitaisiin arvioida.

6.5 Opinnäytetyöprosessi ja oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyön kirjoittaminen on ollut mielenkiintoinen matka. Sen kirjoittaminen on ollut palkitsevaa ja ajoittain haasteellistakin. Aihevalinta oli alusta lähtien hyvin selkeä. Oma kiinnostus ja halu oppia aiheesta lisää motivoivat työn tekemiseen ja tehostivat työskentelyä koko opinnäytetyön ajan.

Aiheeseen tutustuminen ja teoriaosuuden auki kirjoittaminen olivat hyvin aikaa vieviä työvaiheita. Uuteen aihealueeseen perehtyminen nopeassa aikataulussa vaati uudenlaista

keskittymistä ja kokonaisuuksien hahmottamista. Kirjoittamisvaihe sujui aiheeseen tutustumisen myötä aina nopeammin. Teoreettinen viitekehys tuo mielestäni perustason kosketuksen erilaisiin maksukyvyttömyysmenettelyihin. Maksukyvyttömyysdirektiivin laajuutta on helpompi ymmärtää lukemalla teoriaosuuden läpi. Teoriaosuuteen käytetyt lähteet ovat mielestäni monipuolisia ja tavoitteiden kannalta relevantteja.

Maksukyvyttömyysdirektiiviin perehtyminen sekä insolvenssilainsäädännön piirteisiin tutustuminen ovat auttaneet kehittämään omaa ammattiosaamistani. Insolvenssilainsäädäntöön tutustuminen on auttanut minua ymmärtämään ja tulkitsemaan maksukyvyttömyyden lainsäädäntöä. Samalla ymmärrykseni lainsäädäntöprosesseista Suomessa ja EU-tasolla on parantunut.

Haastavimmaksi työvaiheeksi opinnäytetyön aikana osoittautui tutkimusaineiston analysointi ja auki kirjoittaminen. Aikaisempaa vastaavaa kokemusta näin laajan tutkimuksen tekemisestä ei itselläni ollut. Eteen tulleet ongelmat kuitenkin ratkesivat tekemällä ja tutkimalla aktiivisesti. Opinnäytetyön aikana kehityin niin ajankäytön suunnittelussa, että projektinhallinnassa.

Jälkiviisaana voi sanoa, että opinnäytetyöni aihe oli laaja. Siksi oli koko ajan systemaattisesti rajattava sisältöä. Yksityiskohtiin ei voinut keskittyä liikaa opinnäytetyön aikana. Omasta mielestäni käsittelin kuitenkin riittävässä määrin maksukyvyttömyysdirektiiviä ja sen taustoja. Olen tyytyväinen opinnäytetyön lopputulokseen. Opin itse paljon tämän matkan aikana ja toivon, että tämä opinnäytetyö tarjoaa samanlaisen arvokkaan mahdollisuuden muillekin.

Lähteet

Aalto, M. & Vähätalo, T. 2018. Mietintöjä ja lausuntoja 12/2018. Konkurssilain tarkistaminen. Oikeusministeriö. Helsinki. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-688-8>. Luettu: 2.3.2020.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uud. p.. Osuuskunta vastapaino. Tampere.

Eduskunta 1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi. 1992 vp - HE 182. Eduskunta. Helsinki. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_182+1992.pdf. Luettu: 15.3.2020.

Eduskunta 2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelyistä annetun lain 30 §:n muuttamisesta. HE 52/2010 vp. Eduskunta. Helsinki. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_52+2010.pdf. Luettu: 3.4.2020.

Eduskunta 2017. Valtioneuvoston U-kirjelmä U 13/2017 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Sivut/U_13+2017.aspx. Luettu: 3.3.2020.

Eduskunta 2018. HE 12/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_12+2017.aspx. Luettu: 3.2.2020.

Eduskunta 2019. U 13/2017 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi. Eduskunnan osallistuminen EU-asioiden kansalliseen valmisteluun. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_13+2017.aspx. Luettu: 7.3.2020.

Eduskunta 2020. HE 221/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_221+2018.aspx. Luettu: 3.2.2020.

Euroopan Komissio 2012. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle. Uusi eurooppalainen lähestymistapa liiketoiminnan epäonnistumiseen ja maksukyvyttömyyteen. COM/2012/0742 final. Euroopan Komissio. Strasbourg. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0742&from=FI>. Luettu: 18.2.2020.

Euroopan Komissio 2013. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Yrittäjyys 2020-toimintasuunnitelma. Uutta kipinää Euroopan yrittäjyyteen. COM/2012/0795 final. Euroopan Komissio. Bryssel. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0795&from=FI>. Luettu: 18.2.2020.

Euroopan komissio 2016. Euroopan parlamentin ja neuvoston ehdotus ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, uudesta mahdollisuudesta ja toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi sekä direktiivin 2012/30/EU muuttamisesta. COM/2016/0723 final. Euroopan komissio. Strasbourg. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0723&from=FI>. Luettu: 20.2.2020.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maksukyvyttömyysmenettelyistä (EU) 2015/848. Annettu 20.5.2015. Euroopan unionin virallinen lehti L 141/19.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, veloista vapauttamisesta ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskiellosta sekä toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi ja direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta (direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä) (EU) 2019/1023. Maksukyvyttömyysdirektiivi. Annettu 20.6.2019. Euroopan unionin virallinen lehti L 172/18.

European Commission 2012. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Single Market Act II. Together for new growth. COM/2012/0573 final. European Commission. Bryssel. Luettavissa: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0573:FIN:EN:PDF>. Luettu: 19.3.2020.

Heinonen, P. 2018. Selvityksiä ja ohjeita 5/2018. Yrittäjän uusi mahdollisuus. Kansainvälinen vertailu. Oikeusministeriö. Helsinki. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-679-6>. Luettu: 3.3.2020.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. uud. p.. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Härmäläinen, I., Malinen, J., Pirinen, J., Raitala, S., Sorri, S. & Strang, L. 2009. Yrityssaneerauksen käsikirja. Edita. Helsinki.

KKO:2003:120. Korkeimman oikeuden ratkaisut. Yrityssaneeraus - Saneerausohjelman vahvistaminen. Vahvistamisen este.

KKO:2013:76. Korkeimman oikeuden ratkaisut. Yksityishenkilön velkajärjestely – Maksuohjelma. Maksuohjelman kesto.

Komission suositus uudesta lähestymistavasta liiketoiminnan epäonnistumiseen ja yritysten maksukyvyttömyyteen 2014/135/EU. Annettu 12.3.2014. Euroopan unionin virallinen lehti L 74/65.

Konkurssiasiamiehen toimisto 2018. Suositukset. 17 Nopeutettu saneerausmenettely. Luettavissa: https://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suositukset/17nopeutettusaneerausmenettely_2.html. Luettu: 4.4.2020.

Konkurssilaki 20.2.2004/120.

Koulu, R. 2007. Uudistettu yrityssaneeraus – saneerausmenettely vuoden 2007 uudistuksen jälkeen. Alma Talent. Helsinki.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys yritys velkojana ja velallisena. CC Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki.

Koulu, R. & ja Lindfors, H. 2016. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. 2. uud. p.. Helsingin yliopisto oikeustieteellinen tiedekunta. Helsinki.

Koulu, R., Lindfors, H. & Niemi, J. 2017. Insolvenssioikeus. Alma Talent. Helsinki.

Könkkölä, M. & Linna, T. 2013. Konkurssioikeus. Alma Talent. Helsinki.

Laki konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä 20.2.2004/137.

Linna, T. 2019. Prosessioikeuden oppikirja. 2. uud. p.. Alma Talent. Helsinki.

Linna, T. & Leppänen, T. 2014. Ulosotto-oikeus I. Ulosottomenettely. Alma Talent. Helsinki.

LTKieltoL Laki liiketoimintakiellosta 1059/1985.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeusministeriö 2015. Työryhmä valmistelee EU:n uuden maksukyvyttömyysasetuksen voimaantuloa. Luettavissa: https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhma-valmistelee-eu-n-uuden-maksukyvyttomyysasetuksen-voimaantuloa. Luettu: 24.2.2020.

Oikeusministeriö 2016. Mietintöjä ja lausuntoja 31/2016. Uudelleenlaaditun maksukyvyttömyysasetuksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Oikeusministeriö. Helsinki. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-523-2>. Luettu: 18.2.2020.

Oikeusministeriö 2020a. Asettamis päätös VN/13298/2019. Oikeusministeriö. Helsinki. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/2bca11f5-f31c-4546-a1e3-a39dc66cd280/40ae7fac-a2c8-48b4-a60e-a349c37da70d/ASETTAMISPAA-TOS_20200129115223.PDF. Luettu: 3.3.2020.

Oikeusministeriö 2020b. Ministeri Henriksson: autamme yrityksiä välttämään konkurssin. Luettavissa: https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ministeri-henriksson-autamme-yrityksia-valttamaan-konkurssin. Luettu: 29.3.2020.

Oikeusministeriö a s.a. Oikeusministeriön hankkeet. Direktiivi maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisoinnista (varhaisen vaiheen saneeraus ja toinen mahdollisuus). OM028:00/2017 Säädösvalmistelu. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM028:00/2017>. Luettu: 7.3.2020.

Oikeusministeriö b s.a. Oikeusministeriö hankkeet. Konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmästä annetun lain muuttaminen. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM012:00/2020>. Luettu: 3.3.2020.

Pinomaa, P. 2019. Saneerauskäytäntö. 3. uud. p.. Tietosanoma. Helsinki.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

The World Bank 2018. A World Bank Group Flagship Report. Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs. The World Bank. Washington DC. Luettavissa: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>. Luettu: 6.3.2020.

The World Bank 2019. A World Bank Group Flagship Report. Doing Business 2019. Training for Reform. The World Bank. Washington DC. Luettavissa: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf. Luettu: 6.3.2020.

Uitto, T. 2010. Velkajärjestely. Kiinteistöalan Kustannus Oy. Helsinki.

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Valtioneuvoston kanslia 2017. Ratkaisujen Suomi: Puolivälin tarkistus. Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2017–2019. Hallituksen julkaisusarja 5/2017. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki. Luettavissa: https://vnk.fi/documents/10616/4610410/Toimintasuunnitelma+H_5_2017+280417.pdf. Luettu: 3.3.2020.

Velkajärjestelylaki Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57.

Yrityssaneerauslaki Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47.

Liitteet

Liite 1. Ennaltaehkäisevien uudelleenjärjestelyn vaikutusten luokittelu

Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
<ul style="list-style-type: none"> - Menettelyyn pääseminen helpottuu - Lisäisi yrittäjien tietoisuutta - Velallisella aktiivisempi rooli - Johdon lisääntynyt velvoite puuttua huonoon taloudelliseen tilanteeseen. 	Vaikutukset velalliselle	Vaikutuksia menettelyn eri osapuolille
<ul style="list-style-type: none"> - Vaikuttaa perintäasteeseen 	Vaikutukset velkojille	
<ul style="list-style-type: none"> - Lisää kolmansien osapuolten velvollisuutta reagoida velallisen toimintakyvyn heikkenemiseen 	Vaikutukset ulkopuolisille tahoille	
<ul style="list-style-type: none"> - Syntyisi enemmän neuvottelulähtöinen menettely - Syntyy saneerausta täydentävä menettely - Synnyttää vaatimuksen hakeutua aikaisemmin saneeraukseen - Parantaa mahdollisuuksia saneerauksen onnistumiselle 	Vaikutukset menettelyn toteuttamiseen.	Vaikutuksia käytännön tasolla
<ul style="list-style-type: none"> - Perusperiaatteiden muutokset - Saneerausten määrän kasvattaminen suhteessa konkursseihin - Muutos voisi tuoda mukanaan käytäntöihin uusia kysymyksiä 	Yleistasoiset muutokset	
<ul style="list-style-type: none"> - Ei johda nykyistä parempaan lopputulokseen 	Ei johda nykyistä parempaan lopputulokseen	

Liite 2. Veloista vapautumisen vaikutusten luokittelu

Alaluokka	Yläluokka
<ul style="list-style-type: none">- Tulee synnyttämään uusia kysymyksiä käytännön tasolle- Toteuttamisesta voi tulla haasteellista käytännön tasolla- Anteeksianto voi vaikeuttaa menettelyn etenemistä ja vähentää velallisen maksuhalukkuutta	Odotuksia käytännön tason toteuttamisesta
<ul style="list-style-type: none">- Veloista vapautuminen voi vaikuttaa eri yritysmuotojen suosioon- Liiketoimintakiellon sanktioluonteisuus saattaa poistua- Velkojen riskien lisääntyminen, joka johtaa luottojen hintojen nousuun	Muutosten mukana tuomia sivuvaikutuksia
<ul style="list-style-type: none">- Vapautuminen tuo muutoksia konkurssimenettelyyn- Vapautumisajalla on vaikutusta yrittäjälle	Suorat muutokset

Liite 3. Luokittelu velkojille odotetuista muutoksista

Alaluokat	Yläluokka	Yhdistävä luokka
<ul style="list-style-type: none"> - Ei vaikuta tiettyihin kansallisiin lainpiirteisiin 	Ei ole tiettyihin lainsäädännön piirteisiin vaikutusta	Ulkopuolelle jää sääntelyä, joko koskee velkojia
<ul style="list-style-type: none"> - Vaikuttaa kaikenlaisten velkojen asemaan - Vaikuttaa velkojen toimintaan 	Vaikuttaa velkojen toimintaan tai asemaan	Sisältää sääntelyä, joka vaikuttaa velkoihin
<ul style="list-style-type: none"> - Selkeyttää velkojen välisiä asemia - Tuntemattomien ja passiivisten velkojen asema jää epäselväksi - Velkojen liian vahva asema voi johtaa hyväksikäyttöön. 	Pyrkii ottaa kantaa velkojan asemaan suhteessa muihin velkoihin ja velalliseen, mutta ei kaikkien velkojen asemaan	
<ul style="list-style-type: none"> - Velkojen asemaa heikennetään, jotta neuvottelut onnistuisivat paremmin - Velkojen aseman heikentäminen voi lisätä velkojen riskejä, joka puolestaan lisää luottojen kustannuksia ja rahoitusratkaisujen monipuolisuutta. - Voi heikentää heikommassa olevien velkojen asemaa 	Heikentää velkojan asemaa neuvotteluja edistääkseen	

Liite 4. Lainsäädännön muutostarpeiden luokittelu

Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
<ul style="list-style-type: none"> - On jo sovellettu lainsäädännössä 	On jo sovellettu, muutosta ei tarvita	Ei vaadi muutoksia, on sovellettu tai tulee sovelletuksi lähiaikoina
<ul style="list-style-type: none"> - Vaatimuksiin on vastattu muilla tavoilla jo nyt. - Vaatimuksia täyttää myös erillään valmisteilla olevat hankkeet 	On jo sovellettu tai tulee sovelletuiksi muilla tavoilla, kuin lainsäädännön kautta.	
<ul style="list-style-type: none"> - Soveltaminen ei vaadi suuria muutoksia. 	On osin sovellettu, vaatii pieniä muutoksia	Vaatii muutoksia, ei ole kokonaan sovellettu
<ul style="list-style-type: none"> - Sisältää muutostarpeita lainsäädäntöön. 	Ei ole sovellettu, vaatii muutoksia lainsäädäntöön.	
<ul style="list-style-type: none"> - Tavoitteiden saavuttaminen ei välttämättä velvoita lainsäädännön muuttamiseen, vaan niitä voidaan tavoitella muillakin tavoilla. - Tavoitteita on pyrittävä saavuttamaan myös asenteiden muutoksella - Lainmuutosten lisäksi on tehtävä käytännön ohjeita 	Ei ole sovellettu, mutta voitaisiin soveltaa muilla tavoilla kuin lainsäädännön kautta.	